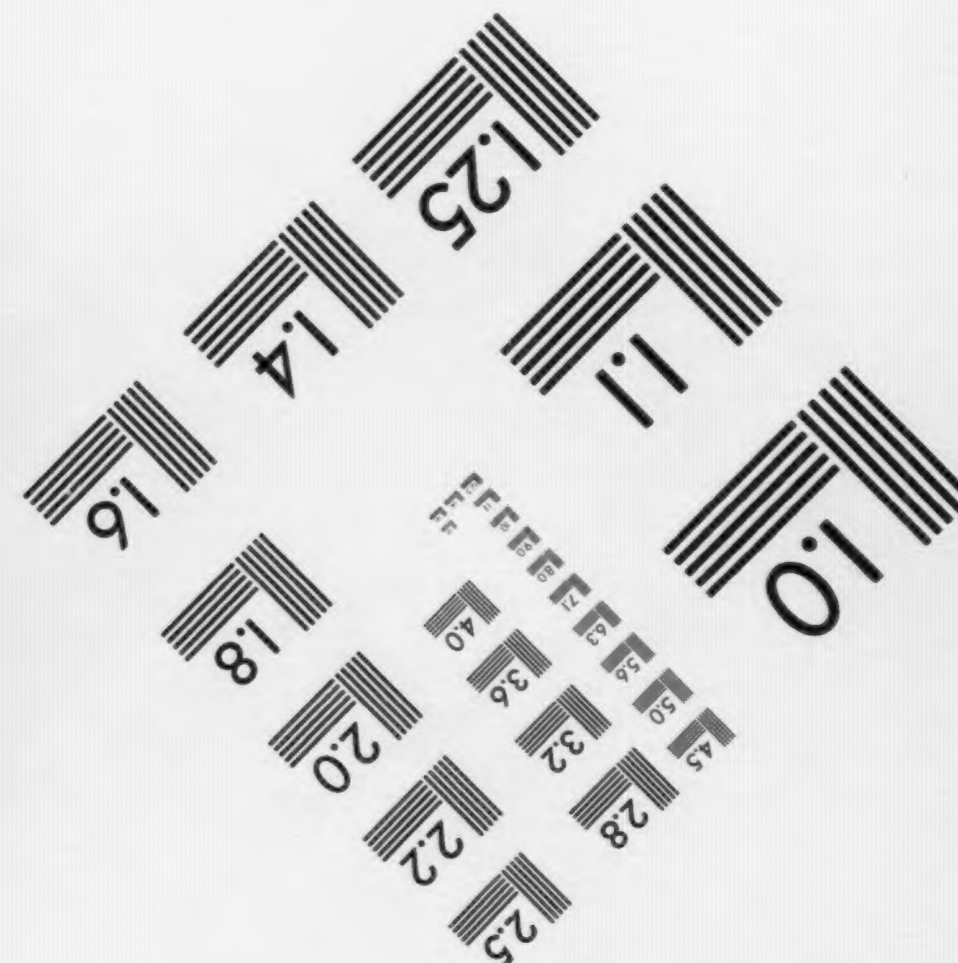
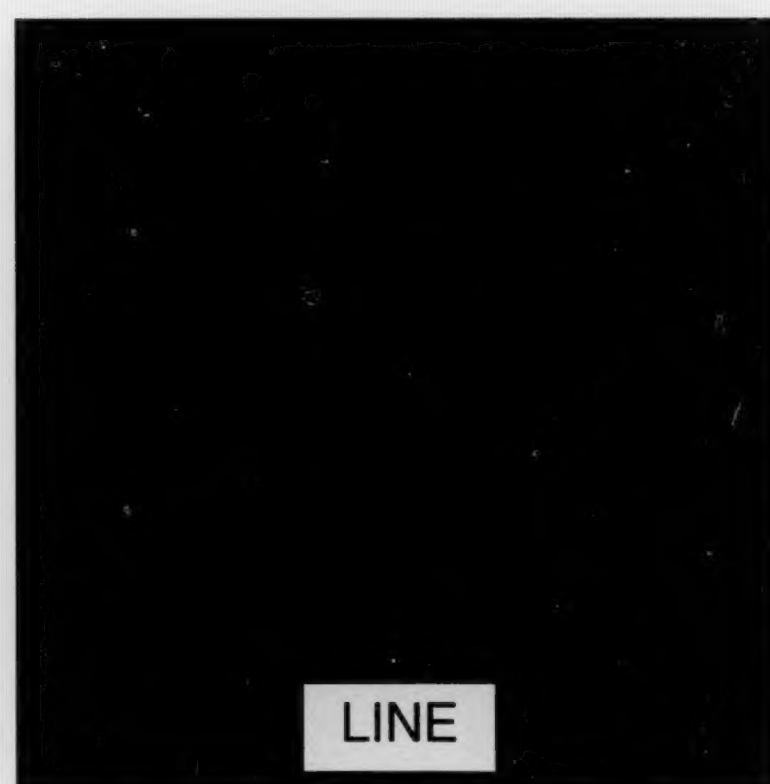
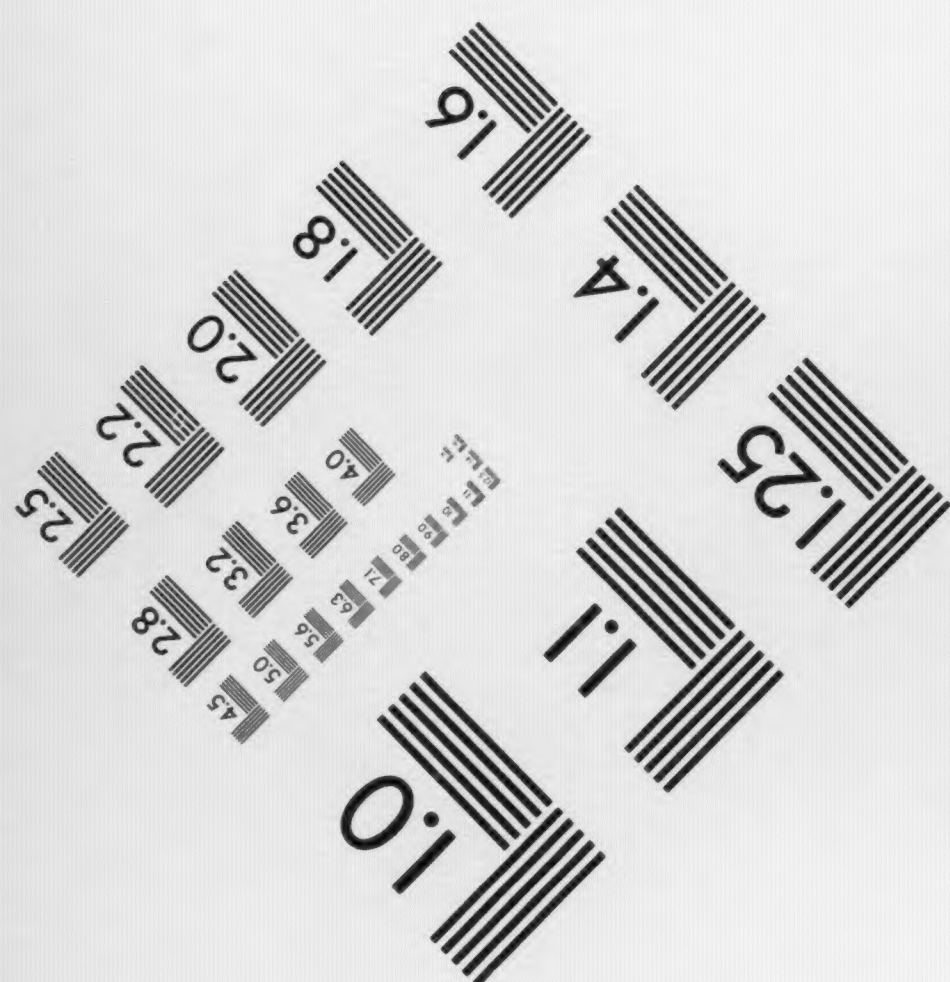
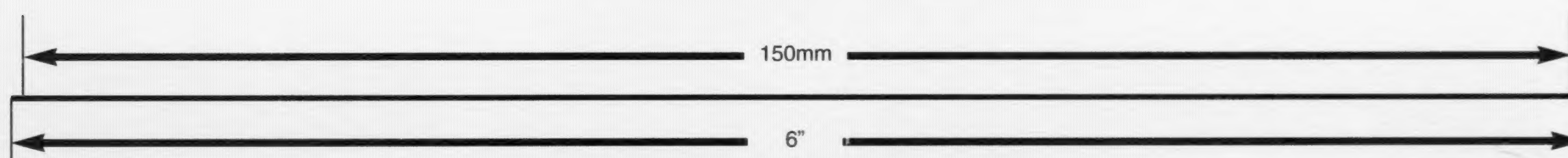
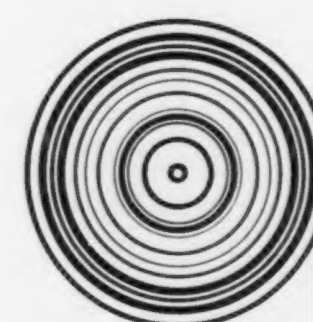
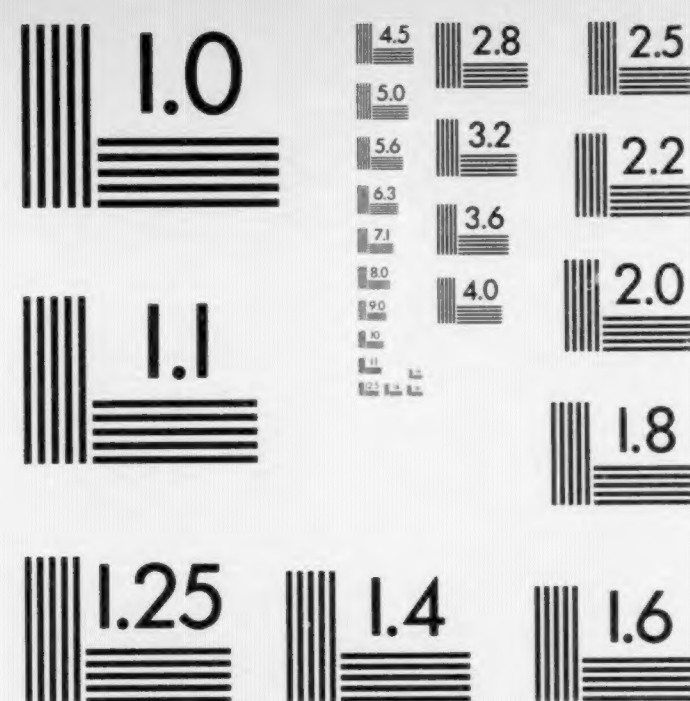
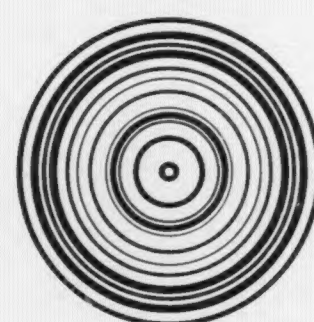
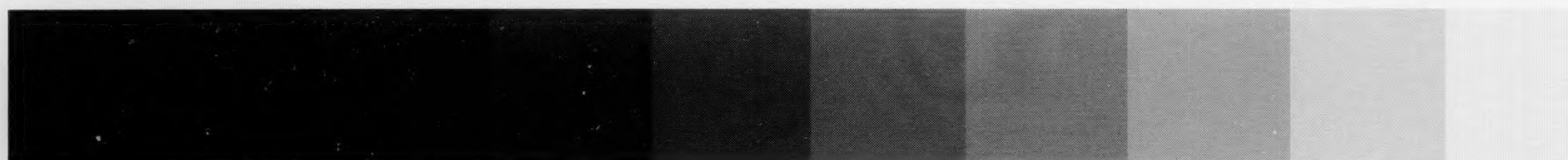
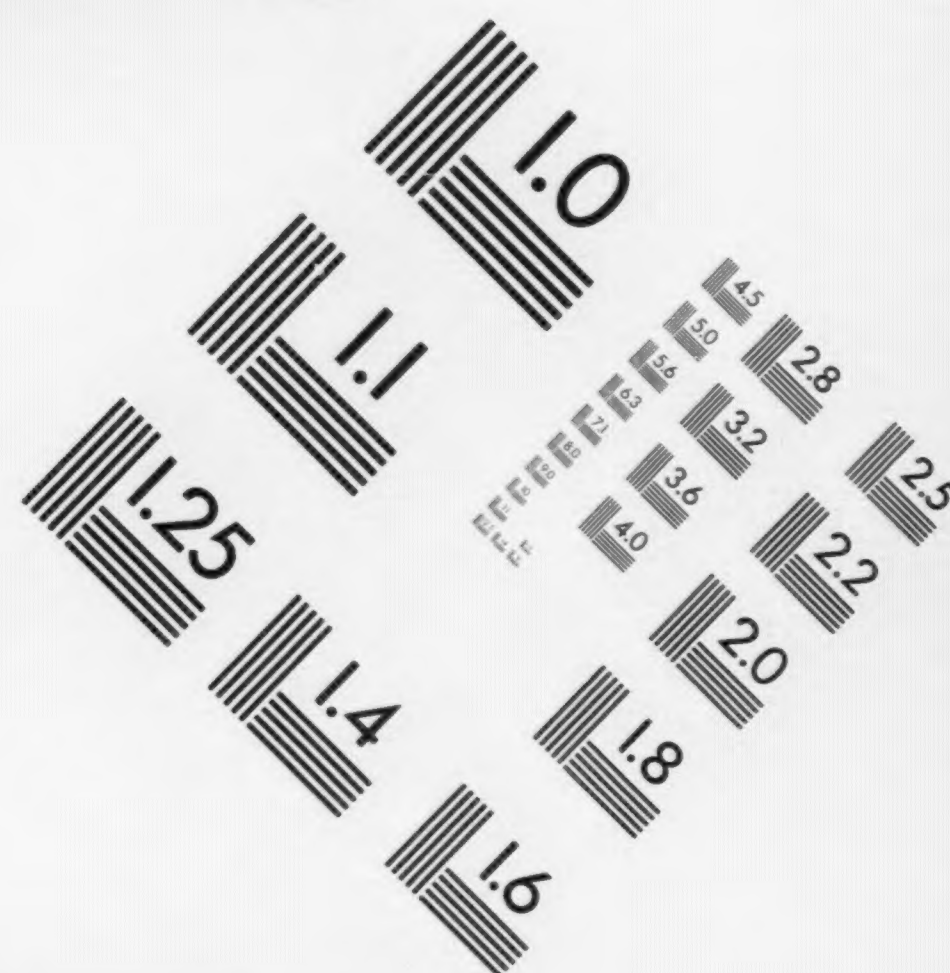
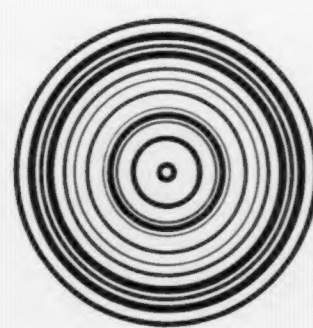
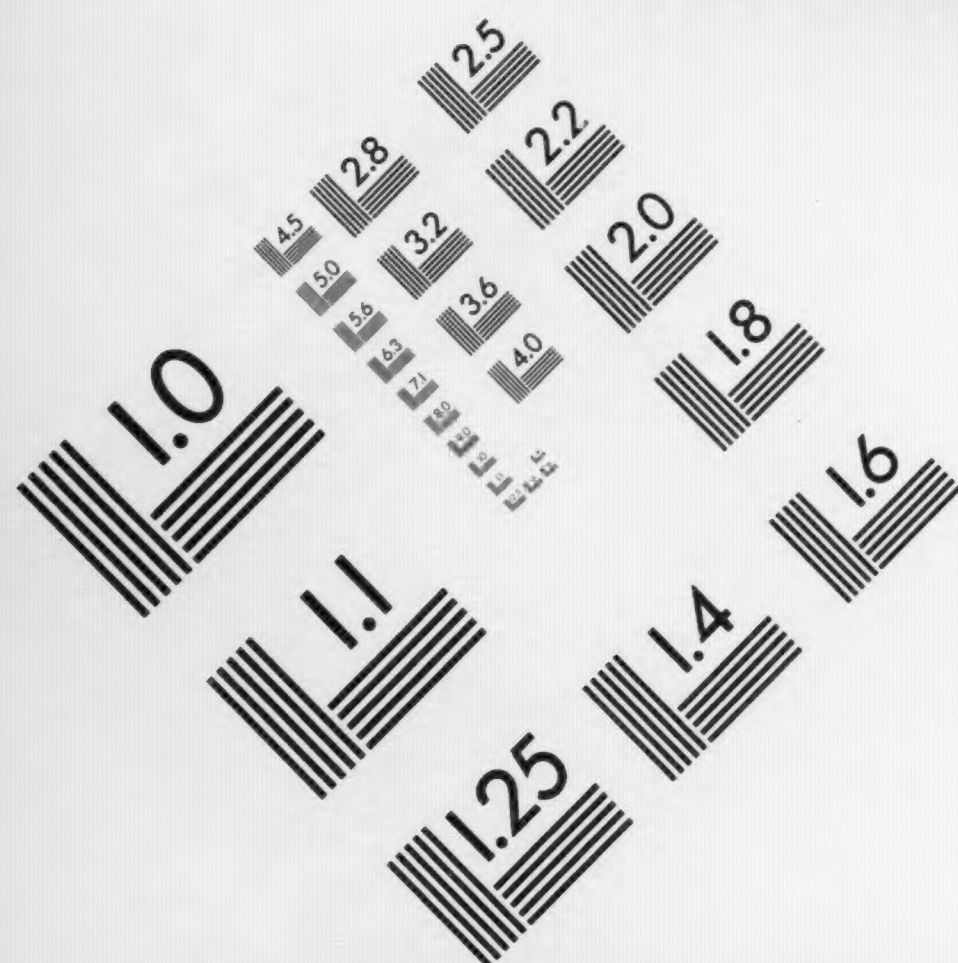

START

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.

It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.

Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING

ST. COLTON CO. IEN

St. Colton Co. IEN

Microfilmed 2004
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH
DRAMA

PRESERVATION
PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-20004-1876.8

Zlotorovski

**Yeshive boher'' (oder
der yudisher Hamlet) : a
piese in 4 akten un 6
bilder].**

Varsha, 1908.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2004- 1876.8

Zlotorovski
Yeshive boher" (oder der yudisher Hamlet) : a piese in 4 akten un 6 bilder /
Zlotorovski].
Varsha : Yudishe bihne, 668 [1908].
56 p. ; 23 cm.

1. Theater, Yiddish--Poland. 2. Yiddish drama.

ID: NXYH03-B4979   CC: 9114   DCF: [HBR]
CALL: /106095

Reduction ratio X 10.0

דער

ישׁיבה

בחור

(אָדער דער יודישער האַמלעט).

אפיעסע אין 4 אקטען און 6 בילדער.

פון

זלאטאראווסקי.

ווארשא-תרס"ח

ДЕРЪ ІЕШИВЕ БОХУРЪ

т. е. УЧЕНИКЪ

Пьеса въ 4-хъ дѣйствіяхъ (6-ти картинахъ)

соч. Злоторовскаго.

Тип. Г. Пимента и Я. Швабе, Варшава, Сѣраковская 4.

ערואנען:

א רב	מורדום
זיין פרוי	דבורה
ישיבה בחור, זייער זמן	אביגדור.
א דיין	שלום דיין
א חסיד	ניסעל
שמש	פיציע
זיין מאכטער	צינעלע
נבאי	צלאל
זיין מאכטש	אסתר
זיין זוהן	ביינישעל
א שענקער	חיים
זיין מאכטער	חנה'לע
כאָהר, געסט, פֿאַלק.	קאָמיסאַר

ערשטער אָקט.

ווערן צימער ביי ר' מורדוך. לונקס אנדערשער טיש, ארום
מיט שניל. אויבען אהן, אכסא רבנות, ביי דער וואנד
אניארן קודש, לונקס, ביי דער מיטעל טהור, א שנימל.
א וואסער שעפף, רעכטס, ביי דער מיטעל טהור, א שנימל
מיט א ליכט, און די וועטן קאנדילאברעס, רעכטס א
שנימל מיט ספרים, און אויך אלעמער טיש, מיט בענק-
לעך. ארום טיש, פרויען און די רבוצען.

(אויפטויט חנה'לע.)

חנה'לע: נו, דאנקען גאט איך האב זיי גע'פמ'ט, נו אצינד
צו מיין ארבעיט, ביינישעל דעם גבאים זאגט אז מען קען
ווערען גרויס אזוי ווי דער רבי, און מען זאל איהם אויך
אבעקען פבוד, ווען ער זאל נאך האבען דעם רבשיע
חתומה, און די חתומה איז אין דעם כסא הרבנות, בייני-
שעל מיט א נאך ער ווייסט פון דעם, ווען פיציע דער
אלטער שמש האט איהם דערזעלע פון דעם איז ער גע-
ווען שפור, איך אבער האב געהערט פון זיין מאכטער
צינעלע אז די חתומה איז דא (ווייט) פאר וואס
זאל ביינישעל נישט האבען? (בעטראכט די שמוהל) ווי
ארום עפענט מען דא? ר' פיציע האט געזאגט אז
מען קוועטשט דאס ווענטעל, עפענט זיך אליין פון הינטען,
הכלל, איך וועל קוועטשען דאס גאנצע ווענטעל, אפשר
וועט זיך עפענען, (קוועטשט מיט ביידע הענט.) אזוי צו אלדע
רוחות, איך וועל שוין באלד האבען מאזאלעס אויף די
פינגער, (קוועטשט שטארקער.) נאך אקוועטש! גענוג, איך
קען שוין נישט מער (לאזט זיך געהן, און קומט צוריק.)

נו נאך דעם לעצמען קוועטש, אוי וועה מען געהט, מען
טאך מיה דא אליין נישט טרעפן, (בעהאלט ויה.)
(אויפטריט ביינישעל.)

ביינישעל: דאָרט איז פרעהלאך, דאָס גאנצע שטערמעל איז
יום טוב'דיג, פאר שמחה, שפרינגען ביי אלע פונקטן
פון די אויגען. ביי אלע ציטערט דאָס הארץ פון פערנענ-
גען, נור איה בין אומערדיג, נור איבער מינע אויגען
איז פערצויגען א היטעל, נור דער שמן מאנצט פאר מיר.
און מיין הארץ ציטערט פאר וועהמאָג, און פאר וואָס
איז דאָס אזוי? פאר וואָס? זי פרעהען ויה דאָרט, דער
רב, האָט גענומען די רבי'צען.

חנה'לע: אוי! ווי האלט איה שוין דער ביי.

ביינישעל: הא! וועהט קיינעם נישט! איה וואָס איה בין צו
פריערען ויה מקריב צו זיין פאר אלע יודען, ווען איה וואָל
נור האָבען דעם רבש"ע חתומה, איה וויס מיר האָבט
ויה אז איה בין פרומער פאר דעם נייען רבין, פאר וואָס
ושע קומט איהם די חתומה, און מיר נישט? פאר וואָס
קומט איינעם אזוי פיעל? נון איה פיהל אז איה מעג אויה
נעהמען א חלק (נעמט טרוים א העקיל.) ווען ר' פניצע האָט
מיר דערצעהלט אז דער רבין זאל האָט דאָ בעהאלטען
א פאפער, האָט ער פערשמואנען דער אלמער שיכור, אז
דאָס איז די חתומה! איה האָב שוין עטליכע מאל גי-
קוועטשט, און עס עפענט ויה נישט, א צינד וועט א דאָס
העקעל צעשפאלטען דאָס ווענמיל, איה מוז האָבען די
חתומה און לאז די וועלט וויסען אז איה בין אויה א...
(ווייל צוהאקען.)

חנה'לע: אוי ער וועט מיה דערהרגיגען.

ביינישעל: הא! אוי! (דערנעהט זי.) וואָס טהוסטו דאָ חנה'לע?
חנה'לע: (פערדענען.) נאך נישט, נאך נישט, איה האָב ויה

געוועהן געהן א הער, האָב איה מיה בעהאלטען, איה
האָב דיה געוואלט איבערשרעקען.

ביינישעל: פאר וואָס האָסטו עס נישט געטהון?
חנה'לע: ווייל די האָסט מיה איבער געשראקען. ביינישעל: איה
ויה דיה עפעס פרעגען.

ביינישעל: נארישקייטען?

חנה'לע: נון, נון, וועגען דעם רבש"ע חתומה.

ביינישעל: האָסטו גע... גע... (אנגערויש.)

חנה'לע: אוי וועה, מען געהט! קום אין וועלדיל, דאָרט געבען
אונזער שענק, וועל איה אויף דיר ווארטען; וועסט זעהן
אז די וועסט נאך ווערען רבי. אוי מען געהט (ביידע אב).

(אויפטריט ניסעל.)

ניסעל: שאט! שאט! ר' חיים טראסט מיט זיין ווייב פעסע חוה
נימעלס געהט. אויף געשפיעלט א פרעהליכס (געהט באלד
צוריק.)

(אויפטריט, חיים-ווייב, זי צום פרויען טיש, ער צום מעגער טיש
אזוי, ווינטער.)

ניסעל: ר' איטשע מאיר מיט זיין פלונסטע יענטע דוואשע בת
יוכבד געהט. אויף געשפיעלט (אב)

ניסעל: (באלד צוריק) ר' הערש מיט זיין פלונסטע ציפע דרייזעה
די מעקלערין געהט. אויף געשפיעלט. (אב)

ניסעל: (באלד צוריק) געוואלד! דער גאנצער עולם געהט. אויף
געשפיעלט א פרעהליכס. (אב)

ניסעל: (באלד צוריק.) געוואלד!! ר' צלאל גבאי מיט זיין
מעכטער'ל אסתר'ל געהן. אויף געשפיעלט אלומטיגס, (אב)

ניסעל: (באלד צוריק.) געוואלד! געוואלד! דער צדיק הרור,
דער מופלג, דער גאון עולם, דער גרויסער תלמיד חכם,
ער געהט. אויף געשפיעלט אפרעהליכס.

(אויפטריט ר'טודר'ס מיט די רביצען דבורה)

מיט התלהבות אלץ ברענט

פאר אונזער צדיק

מיט די פיסלעך און די הענט.

שמעקט נישט לעהדיג,

אזא כבוד אויף דער וועלט

האט מען נישט געזעהן

אזא כבוד אויף דער וועלט

ווי דא איז געשעהן.

אזא כבוד אויף דער וועלט

האט מען נישט געזעהן

אוי אוי אוי . . .

מיט התלהבות אלץ ברענט

פאר אונזער צדיק

מיט די פיסלעך, מיט די הענט.

שמעקט נישט לעהדיג. (מ'קלאפט.)

צלאד: ניםעל! געה זעה נאך ווער קלאפט עס דארט.

ניםעל: (קומט צוריק.) ר' שלום דין.

צלאד: ר' שלום דין? דעם רבינ'ס ערגסטער שונא? אידאן! שלום

מאכען איז ער געקומען, איהר זעהט יודען. דא ווי ווער

רבי זאגט איז געזאגט, דער רבי האט געזאגט אז ר' שלום

דין וועט איהם קומען איבער בעמען. איז ער טאקע נע-

קומען, (צו ניםעל.) לאז איהם אריין.

טודרום: איה האב אזוי מורא!

צלאד: וואס האסטו מורא איה בין דא, (אויפטריט שלום דין.)

רבנו, זינט איהם מוחל איידער ער טרעט איבער די

הייליגע שוועל, יודען בעהט דעם רבין אז ער ואל מוחל

זיין ר' שלום דין. בעהטס איהם, בעהטס איהם.

יודען: זינט איהם מוחל, זינט איהם מוחל.

טודרום: הא? וואס? יא? נא? מוחל? (פיווע) מוחל.

יודען: מוחל, מוחל,

שדום דין: מוחל, מוחל, מיר דארפט מען נישט מוחל זיין,

דבורה איה קום צו דיר נישט ווי צו א בלה, נאך ווי צו

א מאמע, דעריבער טוה אויס דין שלייער, און הער וואס

פאר א בשורה איה האב דיר געבראכט. איה האב בעקומען

א בריעף פון אביגדורער לען. שרייבט אונז, אז ער האט

אונז עטליכע בריעף געשריבען, און ער האט קיין אנמווארט

בעקומען, ער ווייס נאך געבען גאר נישט.

דבורה: וואס ואל איה טהון ר' שלום?

שדום: דינג דערווייל א קדיש פאר דין מאן.

צלאד: ר' שלום — לעבען נישט א צינד . . . איז די צייט זאלט

איהר געזינד זיין, צו רעדען פון קדישים.

שלום: ר' צלאד? איהר זענט טאקע גבאי, ביי דעם נייעם

רבין, אבער דרף ארץ, פאר מיר, איה רייד א צינד.

צלאד: (שמיל) ניםעל שריי!

ניםעל: שאט! שאט! שאט! וואס שרייט איהר, שאט!

צלאד: וואס שרייטו ניםעל? לאז זיין שמיל, ר' שלום רעדט

א צינד, — (שמיל) שריי (מקלאפט) ניםעל זעה נאך ווער

ס'איז דארט. (ניםעל אב)

ניםעל: (קומט צוריק.) פיציע שמש וויל אריין געהן.

צלאד: לאזט איהם גיט אריין.

טודרום: איה האב אזוי מורא.

צלאד: (גוט איהם ארוק אונטערן זינט.) זינט אין געהאקטע וויג-

דען, האב נישט מורא.

ניםעל: (הונטער די קוליסען.) וואו אהין ר' פיציע? וואו אהין

קריכט איהר?

פיציע: (הונטער די קוליסען.) לאז מיר, איה דארף די רבי'צען.

ניםעל: היינט קאנט איהר מיט איהר נישט רעדען.

פיציע: ווער שמוס און רעד נישט, (ניט נישט און אויף דער ציטע, נעמט ארויס.) דבורה'ניו, וואס הייסט דאס, מ'ה פיציע, וואס דער צדיק זוכט לברכה האט לעב נעהאט ווי אברודער זאל מען טרייבן פון זיין הויז? עט! דער עיקר איז...

צדא: דער עיקר איז, וואס זענט איהר ר' פיציע גאר און גאנצען געקומען? איהר זענט דאך נישט פון אונזערע מענשען, איהר האט זיך דאך אָנגעבלאזען ווי אַנאָי. דיק, און זענט געווארען אמתנגד, נישט! ווארפט איהם ארויס.

צינעדע: טרייבט אונז נישט, מיר וועלען אליין געהן. קום טאמניו.

פיציע: (צו צלא'ן) אויף וועמען שרייטו, דו רויטער הונד? דבורה'ניו, איך בין ניט אהער געקומען טאנצען אויף דיין חתונה, נור דער עיקר איז, איך האב געקומען אבריעה פון אביגדור'לען, ער פרעגט פאר וואס מען שרייבט איהם נישט? וואס דא טהוט זיך? ער שרייבט, אז ער איז אין לעמבערג אין...

צדא: איי, וואס מיינט איהר די פוסטע זאכען, ר' פיציע מאכט בעסער אשנאפס און רעדט נישט קיין נארשקייטען, (ניט איהם אשנאפס.) טרינקט ר' פיציע לחיים, צום רבין. **צינעדע:** טרינק נישט טאמניו, איך בעט דיק, קום אהיים. **פיציע:** וואס האסטו מורא, קינדעניו? פיציע שמש פון דעם אלטען רבין האט נישט וואס מורא צו האבען, פאר צלא'ל גבאי פון דעם נייעם רבין. (נעמט צו צום אוואנס.) וואו עס שטעהט אדערהינגער טיש.

צדא: ער איז איין אלטער שניגען, מען מוז מיט איהם אים געהן מיט גוטען, ר' פיציע לעבען טרינקט שוין אמאל לחיים.

פיציע: (טרינקט און שטעקט.)

צינעדע: טאמניו, איך פיהל אז דו טרינקסט אצונד. **פיציע:** חלילה, צינעלע איך טרינק נישט. איך שמעק טאכאק. (טרינקט.)

דבורה: צינעלע, דיין חבר'תה אסתר'ל איז דא. **אסתר:** קום אהער צינעלע, זעצט דיק (מ'הירט וי צו.) **צינעדע:** א דאנק.

פיציע: דאנק נישט נארעלע, ס'איז נישט דא פאר וואס, (ניסט ויך אן נאך אנדערעל.) אביגדור'ל זאל אצונד זיין, וואלט ער זיך ממש מחיה געוועהן! אקלענגקייט, זיין מאמע נעהמט איהם א נייעם טאמען, נאך געה טענה, אז ער ווייסט נישט וואס דא טהוט זיך, ... (טרינקט.) (פארהופט) כ'לעבען, ר' צלא'ל אייער טאכאק איז געהר שטארק, איהר זענט אמחורב'דיגער יוד?

צדא: איך אמתחורב'דיגער יוד? (צו מורדוס'ען) אצונד דב' עפעס נור צולאז דיק נישט ווי א לאשקאק...

ניסער: שאט! שאט! שאט!

צדא: שאט יודען, דער רבי זאל לעבען זאגט.

ניסער: שאט יודען, דער רבי זאל לעבען שלאפט.

צדא: נישט, פאר וואס שרייטו? (שטיל) שריי, (ניט מורדוס'ען) א שמוס און זיט.) רעד שוין, אין דר'ערד זאלסט דו געהן.

מורדוס: מרן ורבותי!

פיציע: מיר וועלען בענטשען.

צדא: (צו מורדוס'ען.) א וויסטער חלום, אפגיסטערער חלום, אויף דיין קאפף, רעד עברי גולן!

מורדוס: למשל!

פיציע: לעמעשקעס,

צדא: פעה, ר' פיציע לאזט רעדען אווארט, רעד שוין גיכער, פארשטומט זאלסטו ווערען, כ'האב דאך דיק געלערנט,

מורדוס: (אקוק אויף צלא'ן.) אחינו בני ישראל, טייער

ליעבער ברודער ישראל, אזוי ווי אייך איז בעקאנט.
(בלעבט שטעהן)

צלאא: וואס איז זי בעקאנט? רעד בעל עגלה...
טודרום: אזוי ווי איהר וויסט.

צלאא: וואס וויסט זי? אין דר'ערד וואלטו געהן, רעד
גראבער יונג.

טודרום: אז גאט ברוך הוא האט בעשאפען, דעם מענשען אויף
דער וועלט, כדי ער זאל לעבען פון זינעם וועגען.

צלאא: איהר הערט יודען, פער'ל!

יודען: פער'ל.

פיציע: (לאכט)

טודרום: גאט ברוך הוא, וואס עס אבער נישט צו יעדען
איינעם, נאך ברוך הוא, האט זינע מלאכים אין
דר'ערד...

יודען: הא? וואס?

צלאא: איהר פאר שטעהט נישט, דער רבי מיינט אויף דר'
ערד. אזוי אין דר'ערד וואלטו זיין מיט די ביינער, איז
רבניו (ארום אונטערן זיט) אויף דר'ערד.

טודרום: יא, אויף דר'ערד, אויף דר'ערד, שיקט דער רבנו
של עולם זינע ברכות, און די ברכות זענען איין געוויקעלם
ברכות מיט קרחות.

צלאא: אזי געוואלט? ער ער וועט מיך קוילען דער בעל
עגלה.

יודען: הא? וואס?

צלאא: איהר פארשטעהט נישט, דער רבי מיינט אז די ברכות
זענען פאר די פרומע יודען, (צו טודרוס'ן) וואס האסטו
געזאגט פויער?

פיציע: לחיים, רבי, לחיים, איהר זענט אמלאך.

צלאא: איהר הערט יודען? ר' פיציע וואס, אז דער רבי איז
אמלאך.

פיציע: יאה איהר זענט אמלאך, פארן כלל ישראל, זענט
איהר אמלאך המות!

צלאא: טרינקט ר' פיציע, רעד (מיט אנגנוג) נו וואסוועט.

טודרום: (אקוק אויף צלאא'ן) נו וואסוועט? איז דער חילוק
צווישען די מלאכים און הימל, און די מלאכים פון
דר'ערד.

צלאא: (מיט א גיגן) הערשטוועט יודען וועט אייך דער רבי דער-
צעהלען.

טודרום: דאָל דאָל דאָל דאָל.

צלאא: וועגנער א דאָל, און מעהר אווארט.

טודרום: די מלאכים פון הימל, שטארבען נישט, נאך און
די מלאכים פון דר'ערד שטארבען נאך פאר די מענשען.

צלאא: כדי דער רבנו של עולם זאל האבען מיט זי אויפן...
זיסעל: (מיט אנגנוג) איבער די גמרא.

טודרום: דאָל, דאָל, דאָל, דאָל.

צלאא: נו קום שוין צום ווארט.

טודרום: מיינע ליעבער יודען, אזוי ווי איהר וויסט אז מ'זאגט
שטיק ברודער עליו השלום איז געשטארבען, און אזוי ווי
איהר וויסט אז גאט ברוך הוא האט איהם געשטראפט וואס
זיין זיין אביגדור'ל איז אנטלאפען פון דער ישיבה, און
אזוי ווי איהר האט אלע מורא געהאט אז...

צלאא: איהר וואלט נישט בלייבען אהן קיין רבין, האט איהר ר'
טודרום צוליבע געטהון, און האט פארטרעטען זיין שטיק
ברודערס ארט, נאך ער האט נאך מעהר געטהון, ער
האט זיין שטיק-ברודערס ווייב די אלמנה, נישט געלאזט
פאלען ווי אנדערע, נאך ער האט היינט מיט איהר
חתונה געהאט כדי איהר זעהן דאס היינט ווער זעהן
אביגדור'ל אז ער וועט אמאל צוריק קומען וואל ער האט
בען א היים.

טודרום: גאט ברוך הוא, איז מ'זאגט ערות, אז איך האב אויף

מיר דעם שווערען עול נישט געוואלט געהען, נור וואס
ואל מען מהון?
פיציע: אז עס איז נישט דא וואס צו מהון, שלאגט מען זיך קאפף
אין וואג.
מודרום: וואס ואל מען מהון, מען קען דאך נישט געהן, גענען
נאט ברוך הוא.

פיציע: געהט מען אין דר'ערד ארמין.
צלאל: נישטל פאר וואס שרייבט זי ואל זיין שטיל!
ניסעל: שאט! שאט!

מודרום: וואס ואל מען מהון, מסתמא איז אזוי בעשערט.
ניסעל: שאט! דער רבי וועט באלד, וואס יעצט ער ר' צלאל!
צלאל: זינגען א זמר'ל צו די מלאכים, דאס מול דיר, ווי דו
האסט געדרשנט, אפשר וועסטו שוין בעסער זינגען
בעסער.

(דער רבי, צלאל, ניסעל, צום אוועק.)

מודרום: דאל דאל דאל דאל.
וואס זענען מיר מעהר ווי די עבדים,
דאל דאל דאל דאל,
אלע לעבען נאך נאך דינע חסדים.

כאהר: (בין)

מודרום: איך אליין בין דין שליח,
איך אליין בין, נאט דין קנעכט
הערשען גאטניג אז איך
בין דאך תמיד גערעכט,

כאהר: (בין)

מודרום: אוי דאל דאל דאל, דאל דאל דאל, דאל דאל דאל.
דאל דאל דאל, דאל,
צווערט דער שטן,
אוי דאל דאל דאל, דאל דאל דאל דאל דאל דאל דאל.
דאל דאל.

עס וועט דיר נישט גראטען,
הער דו ביזע קלפה
וואס איך בין גוור אויף דיר,
מיט מין קדישה וחופה
איך האב דאך מורא פאר מיר.
כאהר: (בין)

מודרום: (ווייל זיך צו טאנצען, (צלאל), טריק אין וואס, ער געהט
צוריק.)

(אויפטריט, ביינשעל-חנה'ל.)

ביידע: אביגדור'ל אביגדור'ל.
אביגדור'ל: (הויפט צו קוליסען,) אה ווי ביסטו מין טייערע
הימעלע מינס,

כאהר: יא דאס איז ער אליין.

אביגדור'ל: יא געקאמען בין איך צו דיר,
אה וואו ביסטו מין טייער, טאטעניו, טאטעניו מינס.
כאהר: יא דאס איז ער אליין.

אביגדור: אה ווי שטארק געבענקט האב איך נאך אייך, (בין)
אה ווי שטארק געבענקט האב איך נאך אייך מינע פריינד,
נאך אייך מינע פריינד. (נאך'ן פאנהאל)

(אויפטריט אביגדור'ל.)

כאהר: אביגדור'ל וואס מהוסטו? אביגדור'ל וואס מאכסטו?
שוין אזא לאנגע צייט, דין נישט געזעהן,
די קומסט דאך פון ווימען, געוועהן צווישען ליכטען.
דערצעהל אונז וואס האסטו געזעהן,
צו איז דאָרט עפעס, וואס נישט געשעהן,
צו איז דאָרט עפעס, בעוונדערס געוועהן.
אביגדור'ל: וואס ואל איך אייך, פון מיר ריידען,
בעסער פרעג איך אייך א יעדען.

וואסווען מאכט איהר, לעכט איהר לאכט איהר,
 אייער אביגדור'ל האט אייך נישט פארגעסען נאך.
 יא איהר שווער אייך, ביים ווארט מיינעם,
 נישט פארגעסען האב איהר קינים,
 אזוי ווי פריער, אהן אשיעור,
 שטארק געבענקט האב איהר נאך אייך.
 כאהר: אוי שלום עליכם, דאס ווינשען דיר אלע פריינד.
 אוי שלום עליכם, דאס ווינשען וויר, אלע דיר
 אוי שלום עליכם, דאס ווינשען דיר אלע פריינד,
 אוי שלום עליכם, טייערער אביגדור'ל,
 שלום עליכם טייערער אביגדור'ל.
 אביגדור'ל: עליכם שלום אייך.
 כאהר: שלום עליכם, דאס ווינשען וויר דיר.
 אביגדור'ל: אה ווי שטארק געבענקט האב איהר נאך אייך. מיינע
 פריינד.

אלע: דינע פריינד.
 פיציע: אה, דו ליבנקער תלמיד מיינער! דו עכבראש! דערצעהל
 אונז דעם עיקר פאר וואס דו ביסט אוועק, פון דער ישיבה?
 אביגדור'ל: פאר וואס איהר בין אוועק פון דער ישיבה, איז ווער פועל
 צו דערצעהלען, איהר האב געוואלט זעהן די וועלט, איהר האב
 געוואלט אלעס קענען, אלעס וויסען, אלעס פערשטעהן, איהר
 האב זיך אפילו, זעהר וועניג געקענט איבערצייגען, און
 אזוי פון 2 יאהר, אבער דאך, וואו איהר בין געוועהן, האב
 איהר שטודירט און פערגאנגען געהאט. אה, איהר וואלט אזוי
 אייביג פערבליבען ארום פארהערענדיג, נאך איהר האב עפעס
 אנגעהויבען בענקען אהיים נאך אייך מיינע לייעכע, ס'האט
 מיר געצויגען אהיים.

אלא: איהר וויס פאר וואס, אביגדור'ל איז א שעהן בחור'ל,
 ר' צאל האט א שעהן טעכטער'ל, אסתר'ל רעד
 אווארט.

אסתר'ל: לייעב האב איהר איהם, און רעדען קען איהר נישט.
 אביגדור'ל: וואס מאכט איהר אסתר'ל?
 אסתר'ל: איהר וויס אלעין נישט.
 חנעלע: זי האט נאך נישט חתונה געהאט.
 אביגדור'ל: נו וואס מאכסטו, צינעלע?
 צינעלע: איהר גיב אכטונג, אויפ'ן מאמען.
 פיציע: איהר זאל קיין בראנפען נישט מרינקען
 אביגדור'ל: אזוי דארף זיין, אטאמען דארף מען לייעב האבען.
 דבורה: אוי, (מאלט מיט'ן קאפ אויפ'ן טיש.)
 אלע: וואס איז? וואס איז?
 אביגדור'ל: וואס איז מאמעניו? וואס איז דיר?
 פיציע: אפשר אביסעל בראנפען, (מראגט איהר צו.)
 אביגדור'ל: מאמעניו, איז דיר שוין בעסער.
 דבורה: יאה.
 פיציע: שוין בעסער, (מרינקט אלעין אויס.)

אביגדור'ל: מאמעניו, ווי איז ערגעץ דער טאטע? האט מען
 איהם דען נישט געזאגט אז איהר בין דא, אה, שוין ווי
 דער מיין טאטעניו אויזעלע. — וואסווען דער גיטער
 מלאך, וויזעלט זיך נאך אלעס? ער האט נאך נישט פאר-
 געסען זינע אלטע וויטצען, הא, הא, הא... (ער רופט)
 טאטעניו! איהר דיין אביגדור'ל בין דא, בעהאלט דיר
 נישט, — קום ארום, (צוריק פון טהור.) אוי מיין הארץ.
 וואס איז עפעס מיט מיין הארץ, (אלע ווינען.) וואס ווינט
 איהר? וואס איז? מאמעניו, זאג מיר ווי איז מיין טאטע?
 דבורה: קינד מיינס, מיין אביגדור'ל (ווינט.)

אביגדור'ל: וואס שרעקט איהר מיר? רב צלאל וואו איז אונז.
 זער רבי? מיין טאטעניו? רב פיציע, טהייערער רב
 פיציע, וואו איז מיין טאטעניו?
 פיציע: (מרינגט.) שטארק דיר אביגדור'ל, פון מיר א שרעק

ליכט בשורה צו הערען רבין מאמע, אונזערער ליכער
רבין, איז נפטר געווארען.

אביגדור'ל: האט... (פאדט, מיטראגט איהם צו א בענקער, וועט
וויי.)

שלום: שטארק דין, ווי א מאן, ר' פיציע האט דיר דעם אמת
געזאגט.

אביגדור'ל: ווי! מין מאמעניו איז געשטארבען? מין לעבער
מאמעניו לעבט נישט מעהר, עס לעבט נישט מעהר דער
יענגער, וועלכער איז מיר געוועהן, מייערער און לעבער
פון דער גאנצער וועלט, (וויינט) ר' שלום, ר' שלום,
פאר וואס האט איהר מיר נישט געשריבען, ווען ער איז
געשטארבען, און פון וואס ער איז געשטארבען, איז ער
קראנק געוועהן? ווי לאנג?

שלום: שוין 6 וואכען ווי ער איז נפטר געווארען, א מליץ
ישר ואל ער ווין פאר אונז, ער איז פלוצלונג קראנק
געווארען און געשטארבען.

אביגדור'ל: פלוצלונג? נו פאר וואס האט איהר מיר נישט
געשריבען. ווען ער איז קראנק געוועהן? איה האב דאך
געשריבען ברייף איה האב איה געשריבען וואו איה בין
פאר וואס שווייגט איהר אלע? וואס איז דא היינט? איה
האב עס גאר פריער נישט בעמערקט, וואס איז דא פאר
א שמחה? וואס איז דא פאר א שמחה פרעג איה?

פיציע: (אין עקסטאזש) וואס פאר א שמחה פרעגסטו? היינט
האט דין מאמע חתונה געהאט.

אביגדור'ל: חתונה געהאט? איז דאס אמת? חתונה געהאט —
רעד וואס שווייגסטו? מין מאמע איז מירם אבער
ווערענדיג דאס אלץ איז געשעהן אין אזא קורצע צייט
איז שוין היינט ביי איה פרעהליך? איהר האט שוין פאר-
געסען דעם רבין, דעם אלמען גוטען רבין וועלכער האט
איה געהאלפן, מיט גוטע עצות, און וואס האט תמיד

נאט געבעטען פאר איה, מיט וועמען האסטו חתונה גע-
האט. האט... מיט וועמען פרעג איה?

שלום: (עקסטאזש) גיב אקוק ווער עס זיצט דא אויף דעם כסא
רבנות וועסטו שוין וויסען.

אביגדור'ל: ווי? מיט מין פאטערס שטייגערדער? מיט איה
ר' מורדום? אוי אוי אוי אוי, איה וועל משוגע ווערען.
וועקס וואכען נאך א מאנס מוידט, און שוין א חתונה.
מין מאמענס קבר איז נאך נישט פערוואקסען געווארען,
און איהר מאנצט שוין אויף מין מאמענס קבר? אויף מין
מאמענס קבר האט נאך קיין גרעזעלע אויסגעוואקסען, און
איהר זענט שוין פרעהלאך? שטעהט אויף פון אייערע
ערטער, ווען איהר רעד פון מין מאמען! שטעהט אויף!
שטעהט אויף, ר' מורדום שטעהט אויף וואג איה.

צראד: שטעה אויף אין דר'ערד ארמין, (מורדום שטעהט אויף.)

אביגדור'ל: מאמע, מהו אויס דין שלייער! פארלעש אלע
ליכט, ואל דא זיין פינסטער טרויריג, וויסט איהר דען
נישט וואס אקיד איז שולדיג אטאמען נאכ'ן מוידט, דער
וויז וויל קדיש זאגען נאכ'ן מאמען, מין מאמעניו, מין
מאמעניו, (מיידעשט אויס אלע ליכט, מיטראגט איהם צו שטייער
מיט איין ליכט אנגעצונדען.) יתגדל ויתקדש שמה רבא,
בעלמא די ברע כרעותה ומליך מלכותה, בחייכון
וביומיוון, ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב
ואמרו אמן.

באהר: יהא שמה רבא ~~איהר~~. לעלם ולעלמי עלמאי,
יתברך.

אביגדור'ל: מוידט, מוידט איז מין מאמעניו, פאר וואס שווייגסטו
נאמעניו.

ביי וועמען האסטו די מיה איבער געלאזט ביי וועמען.
פאר וואס וואלטו מיר נישט מין נשמה צו געהאט.
באהר: מוידט דין, מוידט דין און ווי א מאן.

אביגדור'ל: אוי וועה אוי ניםט מינע טרעהרען, אוי וועה אז
מיר איהר וואלט נאך גיסען, פאר מין טאטען דעם
נסען.

וואס איז געווארען, פון דער וועלט ענטריסען,
ביי וועמען טאטען לאזט די איבער דעם קינד,
א יתום בין איה דאך אצינד — אוי וועה.

כאהר: זי ניםט פערצווייפלט אזוי ליבעס קינד,
העלפען קען מען דיר נאך ניםט אצינד, { בים
ניין, ניין, ניין, ניין.

אביגדור'ל: אוי וועה איז ברוך דין האמת, האמת ברוך, דין
האמת, וינח על משכבו, שלאף שוין רוהיג אין דעם קבר.
בשלום, בשלום.

כאהר: ברוך דין האמת, האמת ברוך דין האמת, וינח על
משכבו, שלאף שוין רוהיג אין דעם קבר בשלום, בשרום.

אביגדור'ל: (ריקט אוועק דאס פרוכט, דערוועגט זיין פאטער'ס מין
פאטער! מין פאטער! מין פאטער!)

פארהאנג.

צווייטער אקט.

א מיטעל ארעם צומערבט פאציען און שטוב, חנה
אויף דער ביהנע וועט.

צינעלע. ווען אביגדור'ל וואנט קדיש איז יעדער ווארט וואס
געהט ארויס פון זיין מויל, אזוי זיס אזוי גוט ווי ער אלץ
איז, אוי ווען איה וואל האטש קענען איין קוק געבען אויף
זיין פנים, אויף מין הארץ ליגט א וועהטאג און היילע
קען עס קינער נישט -- איה וואל ניםט זיין בלינד און
אביגדור'ל וואל וויסען.

(אויפטויט חנה'לע, מיט אפאפ'ס קולישט און האנד.)

חנהלע. אוי צינעלע ועה נאך ווי מין פורים קולישט איז אויס-
געוואקסען אין די לענג, און אין דער ברייט אוי איה
האב נאך פארגעסען, אז וי איז בלינד, ווייסט צינעלע
אסתר'ל שרייבט הינט הנאים מיט אביגדור'ל, איהא ער
איז נישט אזא מצאצא ווי מען האט געמיינט? עס איז דא
אסאך וואס קענען בעסער לערנען פאר איהם, אין פון
דעסוועגען מאכט מען נישט מיט זי אזא אנשמעל, איה
מין, אז ביינישעל צלאליס, קען בעסער לערנען, און ווען
איה וואלט געהאט די דעה, וואלט ביינישעל געווארען
רבי.

צינעלע. די ביסט נאך אזוי יונג חנה'לע, און דו רעדסט שוין
פון ליבע ווי אנאלמע.

חנה'לע. און דו צינעלע וועסט שוין קיין מאל נישט ליבע
האבען.

צינעלע. איה? מין חנה'לע א בלינדע מאך נישט ליבע הא-

בען, אבל נדע מו פיהלען און ערשטיקען די געפיהלען
בין איהר נשמה געהט אויס.

(אויפטויט ביינישעל מיט שלח מנות.)

ביינישעל, א גוט יום טוב דיר ציגעלע! אסתר'ל דיין חבר'ת
האט דיר געשוקט שלח מנות, און האט דיר געבעטען
צו איהר הינט ביינאכט אויף די הנאים, וואו איז ערגעץ ר'
פיציע?

ציגעלע, וויסט נישט וואו אשמש איז פורים ביי נאכט? ער
געהט ארום ביי די בעל הבתים און טראגט שלח מנות,
ווארט ביינישעל וועל איך דיר ארמין ברענגען שלח מנות
פאר אסתר'לען. קום חנה'לע.

חנה'לע, (פיהרט ו.) ווארט ביינישעל איך קום באלד ארמין.
(ביידע אב.)

ביינישעל, חנה'לע האט מיר דאס פאפיר געגעבען, וי האט
עס געפונען וואנט וי, און איך פיהל אז וי האט עס גע-
גב'ט צו ליעב מיר, וואסווע? וי האט מיר א פנים,
נישט פיגור, און איך האב וי אויף נישט פיגור, ווי איך
מאך נאך נישט טראכטען פון אזעלכע נארישקייטען, ווער
האט וי געבעטען צו גב'נען? צו וואס מיינען מיר די
פאפירען דא שטעהט דאך נאך געשריבען אז די פאפירען
זענען פאר אביגדור'לען, און אביגדור'לען האב איך אזוי
ליעב ווי חנה'לען.

(אויפטויט חנה'לע.)

חנה'לע, ביינישעל.

ביינישעל, אוי.

חנה'לע, ביינישעל פאר וואס רעדסטו צו מיר נישט, ביום
ברונז אויף מיר?

ביינישעל, (שמאט) אז איך דערוועג וי נעמט מיר אב דאס לשון.

חנה'לע, וואסווע? ווועסט שוין קוממאל צו מיר נישט דע-
רען? מאקן פראי געוועהן איינאנשטעלען זיך דאס לעבען
אין...

ביינישעל, גב'נען האט זיך דיר מורה וועל איך גאט בעטען
פאר דיר (ווי וויינט) וואסוועסט מיינסטו אז איך בין טאקע
אזא שלעכטער? איך בין גאר אנדויער נאר.

חנה'לע, אז די ביום אנאר, וואו וועט זענען די חכמים?
ביינישעל, אוי הער אויף צו וויינען מאכסט מיר אין הארצען
אבויכוועהטאג.

חנה'לע, וואס וועט זיך בין איך שולדיג אז די רעדסט נישט,
מ'רעדט זיך אויס דאס הארץ ווי מיר ווייבער, וועט דיר
ווערען אויפ'ן הארצען אזוי גרינג.

ביינישעל, אוי חנה'לע, די וואלט וויינען וואס מיר פרעסט אויפ'ן
הארצען.

חנה'לע, וואס? ביינישעל זאג.

ביינישעל, אוי איך שעהם זיך אזו (וויינען א דוגעט)

(אין מיטן טאגצען קומט ארמין מיט צי ע מיט אזאק אויף די פלייצעס.)

ווי צווייטען זיך, ביינישעל? שמוגע עשרה.)

פיציע, אוי עכברווישנים, איהר הויפט איך אן פורים? הויפט
איך, קינדערלעך... אוי איך בין מיעד, אנאנצען טאג
נאך שלעפען און שלעפען שלח מנות! אוי איך בין הונ-
געריג, אזוי ווי להבדיל א הונד. (וועט זיך געבען מיט.)
ביינישעל, על הצדיקים ועל החסידים...

פיציע, נו לאמיר צו געהמען דעם פאק און לאמיר זעהן, וואס
האבען מיר די בעל הבית'טעם געשענקט, (נעמט טאגא-
דער דעם וואס) אקליינגקייט פורים, אשטיקעל, המן-טאש'
פון יעדע בעל הבית'טע איז גענוג פאר אזוי אנאלטען
תרח צו פוקען אויף אנאנץ יאהר... (נעמט טרוים א המן
טאש.) דאס איז דרייזעקס, המן-טאש' אביסעל פארברענט,
(דעמט אויפ'ן מיט, נעמט נאך טייג) דאס איז, ריזעלעס

דער פוסקאוואטעס אביסעל אצקנעטשטער, המן-טאש' (נאך איינעם) א דער, המן-טאש', פון שרה מאה.

ביינישעל: מורים אנהנו לה.

פיציע: דאס איז, א המן-טאש' פון יענטע מאקס — אביסעל צונעממאלעט, — חנה'לע געה, ברענג מיר אריין אביסעל ברענגפן פון דעם אויבערשטעל פערסעל, ווייסט דאך פון דעם, אז מען גיסט אריין אין מויל, וואל עס גלייך אריין אין בויך, און דארט אבריה מהון דאס הארץ, (טרויערדיג) אוי דאס הארץ...

ביינישעל: ואמרו אמן: אנוט יום טוב אייה ר' פיציע.

פיציע: אנוט יאהר, אוי ברודער בייניש, דאס הארץ, (פילאזאפיש) דאס הארץ ביי אנהאלטען איז געגלויבען צו אלעמעשקע.

ביינישעל: (צו חנה'לען) חנה'לע דאס איז אמשל לעמעשקעס. פיציע: חנה'לע, דו ביזט נאך נישט געגאנגען? חנה'לע: איך האב גאר פארגעסען, אייערע לעמעשקעס זענען אזוי גוט, אז...

פיציע: אז... עכבראש, אז וואס? דו קליין מכשפה'לע, ביי דיר וועט אין גיכען אויף ווערען א לעמעשקע — חא, חא, חא.

חנה'לע: ס'וועט ערשט ווערען? ס'איז שוין געווארען.

פיציע: שוין געווארען א לעמעשקע, הא? א, געביר זי איז שוין אויף אויף גרויסע צרות. (יאנט ווי ארויס מיט א שטעקען.)

(אויסמירט שדום דין.)

שדום: אנוט יום טוב אייה ר' פיציע, אביגדורל וויל אריין געהן ער האט עפעס מיט אייה צו רעדען, איז קיינער נישטא? (קוקט זיך אום.)

ביינישעל: איהר ווילט איך וואל ארויסגעהן, שדן. (ער מאכט צו די טהור, בעהאט זיך אין שטוב.)

(ווי געהען נאך איהם, קומען בארד צוריק.)

פיציע: אוי אנאסט! אוי אוי אוי אנאסט, אביגדורל מיין ליע. בענקער תלמיד, וועט! וועט!

אביגדורל: בעמיהט אייה נישט ר' פיציע, איך האב נישט פילע צייט, איך בין געקומען אייה כבוד אב געבען, און אייה בעמען מיט אייער טאכטער ציגעלע צו מיר אויף די תנאים, און צווייטענס... איז דא קיינער נישטא? פיציע: קיינער נישט.

אביגדורל: ר' פיציע איהר ווייסט דאך אוראי, פון וואס מיין טאטע איז געשטארבען?

פיציע: אוראי ווייס איך, ער איז געשטארבען פון טויט. אביגדורל: איהר זענט דאך געווען מיין טאטענס בעסטער פריינד, אין איהר דארפט וויסען פון וואס פאר אקראנק-הייט?

פיציע: די אפיקורסים האבען יאקבי געזאגט, אז פון הארצ-וועהשאג.

אביגדורל: די גאנצע צייט פון זיין קראנקהייט האט איהר איבער איהם געוואכט.

פיציע: אוי ווייס איך וואס.

אביגדורל: לייקענט נישט ר' פיציע, מען האט מיר אלץ דער-צעהלט אז גור איהר גוטער מלאך האט רחמנות געהאט אויף מיין אלטען טאטען, אוי ר' פיציע, ר' פיציע וואסמיט קאן איך אייה אבדאנקען?

פיציע: וואס איך? נו וואסוועט אז איך בין אפאגאר מאל געזעסען געבען איהם.

אביגדורל: נון גוטער ר' פיציע, 2 וואכען זענט איהר געבען איהם געזעסען, איהר אפרעמדער, און זיין שטייברודער, און מיין מאמע זיין פרוי, זענען געבען איהם קיין סע-קונדע נישט געזעסען.

פיציע: וואס הייסט, זי איז דאך געווען. ווען ער איז געשטאן.
בען.

אביגדור: יא ווען ער איז שוין געווען טויט, ווען זי האט
שוין גיקאנט פריער איינאמהעמען, דעם אמהעם, פון מיין
פאטערס שטיף-ברודער... איי וויכער וויכער! דאך
מען וויל מיר אפריי געבען מען האט מורא, ער דער צוריק
וויל מיר פערהייטען איך זאל חלילה, נישט זינדלען.
פיציע! האט מירן טאטע גאר גוט גערעדט צו איך פאר'ן
טויט, וועגען מיר?

פיציע: איי, ווען ער זאלט געווען קענען רעדען.
אביגדור: וואסזשע? ער האט דאס לשון אנגעוואהרען?
פיציע: יאה, יאה, מיין אביגדור'ל — ווען איך בין געקומען צו
איהם, האט ער שוין נישט געקענט רעדען, אז ער האט
עפעס געוואלט, פלעגט ער טאכען מיט די הענד, וויי-
קען מיט די אויגען, איך האב איהם פערשטאנען. —
אביגדור, ווייסט דאך, אז איך גלויב נישט אין קיין דאקטויר-
רים, נאר דא האב איך שוין געוואלט זינדלען אין איך
מיט ר' שלום'ן האבען זיך צוזאמען גערעדט אין מיר
האבען געבראכט אנדריסען פראפ... אה... ווי הייסט
דאס?

אביגדור: פראפעסאר...
פיציע: יא, אזא מין חיה, — נו נו האט זיך ר' מורדום
אשטעל געטהון און געגעבען א געשרי — וואס איז, בי
אנומען יודען אין שטוב דאקטוירים גאר? איהר ווילט
טמא טאכען דאס הויז? און מען האט מיר מיט ר'
שלום'ען און דעם פראפעסאר ארויס געווארפען (פיאנץ)
יא, אביגדור'ל, איך האב דיר פארנעם'ן צו דערצעהלען,
אין דער נאכט וואס ער איז געשטארבען, גיב איך אקוק
ער ווינקט צו מיר, איך זאל געהן שלאפען, נו האב
איך איהם ציליעב געטהון, ער האט געטיינט אז איך

שלאף, איך אבער בין נישט געשלאפען, מיט א מאל
האב איך געוועהן ווי ער קריכט ארויס פון אלקער —
איך נאך איהם, ער געהט צו צום כסא הרבנות, ער
גייט עפעס אקוועטש שפרינגט ארויס א שפלאַעך, ער
געהט ארויס פון בויזם, אנדריס פאפער, לעגט עס
ארין אין שפלאַעך, גיט ווידער א קוועטשט, דאס שיף-
לאַעך שפרינגט צוריק אריין, און ער געהט צוריק און
לעגט זיך אין זיין בעט אריין (ווייניגדיג) ער האט געבען
די גאנצע צייט געוויינט, ביז גאט האט זיין נשמה צו
גענומען צו זיך.

אביגדור'ל: איהר זאגט אז ער האט אין דעם כסא הרבנות
ארין געלעגט א פאפער, קיינער אויסער איך, ווייסט עס
גוט צו עפענען, איך טו געהן זי ארויס געהמען —
קומט ר' שלום.

ביינישעל: אפשר מיינט איהר דאס פאפער?
אביגדור'ל: וואו האט עס גענומען? אין כסא הרבנות? סוף
וואנען האט עס געוואוסט, אז עס ליגט דארט אפאפיר?
ביינישעל: ר' פיציע האט עס מיר געזאגט ווען ער איז געווען
שכור.

(פיציע קלאפט זיך אין קאפ, איי וועה איי וועה, א.)

אביגדור: ביסט דא געווען די גאנצע צייט, אין יז האסט
געהערט אלץ וואס מיר האבען גערעדט?
ביינישעל: וואס איז דען א נפקא מינה, נאט נעמט דאס
פאפיר.

אביגדור: ביינישעל! דו האסט מיר אצונד געעפענט מיינע אוי-
גען! דו האסט מיר קלאהר געמאכט מיין פערשטאנד, —
הערט, הערט וואס מיין טאטע שרייבט צו מיר, הערט!
(לייזט.) איך האב געהאט א שטייף ברודער, יונגער מיט
20 יאהר פון מיר, מורדום איז זיין נאמען, פאר די לעצ-
טע 10 יאהר האב איך בעמערקט אז מיין פרוי איז גיט

גלייכגילטיגט צו איהם, איך האב געשוויגען, געשטוקט
אין מיר, ביז אין אטאג האב איך זי במידע געטראפען
אין אזא צושטאנד אז פאר קרענקונג און ערגערניס
בין איך אויף דעם ארט שטיל געבליבען! איך שטארב
פאר די צייט — געהמט נקמה פון דעם מאנן, האט
רחמנות אויף דער פרוי, זי איז אמאמע (ער דענקט.) נו
פאר וואס שטעהען מיר? פאר וואס געהען מיר נישט צוריק-
סען יעדערס אבר פון די יעניגע וועלכע האבען צוריסען
דאס לעבען פון מיין טאטען (ער גיט אקראפ אין טיש.)
געהמט נקמה!

שלום: נקמה, דאס איז א ווארט וואס ברענגט שאנד, נקמה
געהמט דארף נאך דער בורא האמת, נישט קיין מענטש,
אביגדורל נאך מיט קאלטער איבערלעגונג.

אביגדורל: יא, יא איהר האט רעכט, נאך מיט קאלטער
איבערלעגונג, ר' שלום, פוציע, ביינישעל, איהר זייט
מינע פריינד, הא? יא... דאן לאזט פליהען אייערע גע-
דאנקען, ווייט גאנץ ווייט, אייערע מוילער האלט
פערשלאסען פערשלאסען, ווייל זי איז אפרוי אמאמע,
מיין טאמע, זי איז די וועלכע וואס האט מיר געבוירען, די
וועלכע האט מיר אזוי געליעבט (ווייניג.) נור דאס קינד
האט זי געליעבט — נון און דעם פאטער פון דעם קינד?
דער וואס האט איהר גליק אונד פערנגעגען פערשאפט,
דעם האסט זי? פאר וואס? אוי וועה וועה! אונגענדליך
איז דער אבגורנד פון דעם מעגשליכעס הארץ, ווי
פערבארגען זענען די געפיהלע וועלכע ציהען אונז צו בייזע
געדאנקען... מעגליך אז ער איז נאך נישט געוועזען
די אורזאכע דורך וועלכער זי האט מיר אזוי לייעב, מעג-
ליך אז איך בין א מ...

ביידע: וואס רעדסטו, זי איז דיין טאמע!
אביגדור: איהר היסט מיר שלענגען טרעהרען? איהר היסט

מיר צוועקן ווי א חיה רעה הערשט און בעשווינדעלט
אזוי פיעל מענטשען? נון איך וויל נישט שלענגען מינע
טרעהרען, אין בלוט וועל איך מינע טרעהרען פער-
וואנדלען, און אין דעם דערטרינקען ר' מורדוסען, איך
וועל שניידען רעכטס און לינקס, מיט מינע הענד וועל
איך זייערע הערצער אויסרייסען און מיט די פיס צומרע-
מען! ר' פוציע! ר' שלום חא, חא, חא, איך האב גאר
פארגעסען, הנאים איז דאך הינט ביי מיר קומט קומט
מיט מיר איך וועל זי אבשפיעלען א הנאים, אז זי וועלען
מיר האבען צו געדענקען, קומט קומט. (אדע) אביגדורל!
אביגדורל! (אב)

(פארהאנג.) „פערוואנדלונג“ (ביי מורדוסען אין צימער.)

(אלעס זיין אין ערשטען אקט.)

(דבורה אויף דער ביהנע, באדד נאך מורדוס.)

מורדוס: וואס זשע דין תבשית עקשנט זיך נאך אלץ? איך
זאג דיר דבורה אז איך וועל איהם ארויס טרייבען פון הויז,
דו הערסט? עס געפעהלען מיר נישט זינע שטיק...
הינט איז אזוי, מארגען וועט זיין אנדערש, איבערמארגען
וועט ער מיר נאך טרייבען פון שטוב, דו הערסט וואס
איך זאג דיר? געה אריין צו איהם און זאג איהם ער זאג
אויפהערען צו מאכען פוילע שטיק, (פויזע.) דבורה-לעבען,
איך געה מיר איבערטהון וועסט דו דערנאך אריין קומען
צו מיר?

דבורה: איך דערקען דיר נישט מורדוס, דו פערנעסט וואס
דו האסט מיר צו געזאגט? אביגדורלן דארפסטו בעהאנד-
לען ארענטליקהייט, ווארום אז מ'ווייל געהערט דאך אלץ
צו איהם.

מורדוס: נו נו, טענה נים, געה וואוהין מ'שיקט דיר איך געה
מיר איבערטהון פארגעס נישט אריין צוקומען. דאך! אל...
(אב לינקס.)

דבורה: בעסער וואלט איך עס נישט דערלעבט. וואס איך האב איצט דערלעבט. (אב צו איהם.)

(אויסטרעט צינעלע נעמט איהרע פון חנה'ס.)

חנהלע: זינט דא צינעלע, איך רוק באלד אסתר'לען (נעהט, טרעט אסתר'לען.)

אסתר: צינעלע מיין שוועסטער'ל (וויינט.)

צינעלע: וואס וויינטסטו אסתר'ל, נארעלע היינט דא-פסטו זיין פרעהליך דו נעמסט דאך דעם מאן וואס דו האסט לייעב. אסתר: צינעלע פאר וואס אז מ'נעהט אריין צו איהם אין מ'זאגט איהם אז ער זאל זיך אנטהון צו דער תנאים, הויבט ער אן שרייען די פרויען, די פרויען, אה! צינעלע ער האט מיר פיינד.

צינעלע: נארעלע פון וואנען וויינטסטו?

אסתר: צינעלע, דו האסט איהם אויך לייעב, האט ער דין הארץ אויך צעבראכען? (מ'זאגט ווי אין ערשטען אקט, אלץ אויך דער ביהמץ, מ'דרייט באלד נאך מיט די רביצען.)

מודרום: ר' פיציע זינט איך מטריח און געהט אריין צו אביגדור'לען און זאגט איהם אז ער זאל אריין קומען.

פיציע: איך ווייס אז איך געה אומזיסט, נאר דער הייליגער צדיק הייסט דאך (אפארט) איך וועל נאך נישט אנהויבען צו געהן, (מאכט זיך געהן, בלייבט ביים טיר.)

דבורה: אסתר'ל מיין קינד, האב קיין עגמה נפש נישט, מיין אביגדור'ל איז אזוי ווי אלע יונגע לייט, זי שעמען זיך. ער וועט באלד אריין קומען און דו וועסט נאך איה גליקליך זיין.

צלאה: (שטעט אראפ מודרום'ן אויפ'ן טוואנט.) מודרייט מיר גע-פעלען נישט זינע שמוק און מיין נישט אז צו לייעב איהם וועל איך לאזען מיין קינד אומגליקליך זיין — פאר וואס האב איך דך געמאכט פאר ארבעט דו זאלסט מורא הא-בען פאר אזוי שניקע? מ'נעהט אלען צו איהם וואס

הייסט ער וויל מיין מאכטער נישט? וואס הייסט ער וועט איהר מאכען אזא בזיון? (דרייעט זיך אום, דערוועגט פניצען.)

נו ר' פיציע, וואס זאגט איהר?

פיציע: (דרייט זיך און סאפעט.) אוי זאגט ער!

ביידע: וואס זאגט ער?

פיציע: ער זאגט:

צלאה: וואס?

פיציע: ער זאגט:

צלאה: וואס זאגט ער?

פיציע: ער זאגט, זאגט ער, אז ער איז מוחל די תנאים און ער וויל נישט אריין געהן.

אסתר'ל: אוי צינעלע, צינעלע.

צלאה: נו רבי, וואס איז דאס? געה אין דר'ערד אריין אלען צו איהם.

מודרום: איך זאל אב געבען כבוד אזא יונגעל!

צלאה: וואסוועט מיין מאכטער זאל חלילה שטארבען פאר בושא (אסתר וויינט)

צינעלע: וויין נישט אסתר'ל, ר' צלאה פיהרט מיר אריין אין זיין אלקער איך וועל איהם געהן בעטען.

פיציע: זיך דארט, מיט דך נישט אין פרעמדע געשעפטען.

צינעלע: טאמערניו לאז מיר געהן, איך פיהל אז מיין חברתה'ס הארץ ווערט צוריסען און איך ווייס אז איין צעבראכען הארץ איז נישט גוט, פיהרט מיר צו איהם. ביינישעל: קום צינעלע איך וועל דך אריין פיהרען (ביידע אב) (מודרום וועט זיך.)

ניסעל: כ'לעבען ר' פיציע אייער מאכטער האט א הארץ פון אמלאך, איהר ווייסט דאך אז איך בין איין אלמן און האטש אייער מאכטער איז בלינד? פון דעסוועגען אז איהר זאלט וועלען און דער רבי זאל הייסען, וואלט איך...

פיציע: (ניט נישט אפאטש) (טורדום שרעפט צלאדן צום אויגן).
טורדום: צלאדל איך האב ווער מורא פאר דעם היינטיגן אויף
 דער נאכט, איך גיב דיר נאך 2000 רובל און לאז זיין
 אויס שידוך.

צלאד: 2000 רובל, עס איז א געשעפט, (טורדום געהט אויף זיין
 פאדע) מינע ליבער יודען איך האב מיר געקלערט וואס
 טאקן בילעבען, דער רבי האט רעכט, אזא קונדאס וואל
 אונז אלעס יודען פיהרען ביי דער נאז? וואס איז מין
 מאכטער וועט פערזענען? נישט קשה זי וועט געהערן
 אשעהנערן חתן...

אמתר: (וויינט) אוי מין הארץ.
דבורה: וואס וואל מען טהן מין קינד? ר' צלאדל ווארט נאך
 אפשר וועט צינעלע ביי איהם פועלן.

צלאד: וואס טויג מיר דאס פועלען, יא פועלן נישט פועלען
 היינט אויף דער נאכט וועט שוין קיין תנאים נישט זיין.
 אביגדור'ס קומט אריין, ער איז דא! וואס טהוט מען?

טורדום: לאז זיין תנאים, קריגענסט געלד סא ח' סא...
צלאד: אירען גיט כבוד דעם חתן אביגדור'ל, שלום שלום! א
 ר' שלום, טאקן גוט וואס איהר זענט געקומען (אפארט)
 דער רוח טראגט איהם ווידער אן, נישט ווארף איהם ארויס.
טורדום: ר' שלום איהר זינט אפילו געקומען אום-געבעטען
 דאך זינט איהר אונזער גאסט, נאך אויב איהר האט עפעס
 צו רעדען פארגעסנט נישט אז ביי אונז איז יעצט אשמחה.
 פאר געסט נישט א שמחה.

ניסעל: יא יא, אשמחה און אויף אשמחה זענט איהר איבערין.
 געהט אויף ארויס, פון דאנען ארויס. (ווייזט איהם אנגעמען).
אביגדור'ל: איך האב געבעטען ר' שלום'ען אויף די תנאים.
צלאד: וואס טהוט זיך מיט דיר נישט? דו הערסט דאך אז
 דער חתן אביגדור'ל האט ר' שלום'ען געבעטען, — טאקן

גוט וואס איהר זענט געקומען ר' שלום, דער רבי איז
 מכבד מיט'ן שרייבען די תנאים.

שדום: תנאים שרייבען? (געהט די תנאים) פאר וועמען פאר
 אביגדור'לען? גיין איך בין געווען זיין טאטענס פריינד,
 און איך בין אויך זיין פריינד, איך בין געקומען צו צי-
 שטערען די תנאים צו צורייסען (ער צורייסט).

צלאד: טורדום! ארויס מיט'ן לשון.

טורדום: (שטארק) מינע ליבער יודען איך מיט דעם
 שכל וואס גאט האט מיר געגעבען הייסט מיר צו אייך
 אזוי רעדען, דער אייבערשטער וויל אז די תנאים פון
 אביגדור'לען מיט אמתר'ל בת ר' צלאדל וואל געשריבען
 ווערען באלד, און אויב שלום דין איז געקומען צושטערען אזוי
 צושטערט ער גאטס בעפעהל, און דערמיט זאגט ער זיך
 אב פון גאט, און אזא מענטש וואס גלויבט נישט אין גאט
 דארף מען פערשטיינען...

אלע: פערשטיינען! פערשטיינען...

שדום: און אזא גומען יודען ווי דו ביזט דארף מען פארברענען.
טורדום: איהר הערט יודען ווי ער לעסטערט מיר? און אז
 ער לעסטערט מיר לעסטערט ער גאט! פערשטיינען
 איהם.

אלע: פערשטיינען! פערשטיינען, (אלע ווילען שלאגען שדום).
אביגדור'ל: האלט! אוועק פון איהם! אוועק פון איהם זאג
 איך! וואס איז רב טורדום אז ער לעסטערט אייך לעסטערט
 ער גאט? זאגט מיר איך בעט אייך איהר עהרליכער
 צדיק, וואו און ווען האט איהר זיך אויסגעלערנט אין
 אזא קורצע צייט צו נארען דאס פאלק? אזוי גיך צו
 הערען גאטס ווערטער, ווי עס זעהט אויס איז גאט מיט
 אייך אנאהנטער שטעלעך, וואס זשע? גאט האט אויסער-
 וועהלט פאר אצדיק איבער די אלע חמורים (פיציע געהט
 אוועק פון זיין ארט) מעגליך האט אייך גאט אויסערוועהלט פאר

א נאכ! אשווינדלעך, פאר א רויבער! פאר א... א וואס
ציטערט איהר אזוי? פאר וועמען דארפט איהר דען מורא
האבען? איהר וועט דאך אנאם איהר היסט דאך
אמענשען פערשטיינען! אמענש וואס האט שוין באלד
אבגעלעבט זיכציג יאהר, אמענש וואס א שטארק מיט
מענשען האבען איהם פאר אבגעגעבען ביי איהר וואס
ביי איהם צוגענומען זיין פרנסה... אין אצור היסט
איהר איהם פערשטיינען? פאר וואס? ווייל ער וואלט
אמת? און איהר וואלט נאך צו וועמען מיט אייער זינדליכען
קערפער אויף דעם פסא הרבנות, וואו ערליכע מענשען
זענען געוועסען זיט דור דורות? ארונטער פון דער שטיל!
אויף דעם שטיל איז געוועסען מין טאטע, ארונטער וואו
איה! און אזוי ווי איהר האט צעבראכען זיין הארץ, אזוי
וואו צעבראכען ווערען דער פסא הרבנות, ווארפט איהם
דעם שטיל, אלע זינען לויפן צו, אביגדור האפט ארויס דעם
לעצטען ארץ ברעכען שטעהן.

פארהאנג.

דריטער אקט.

ובני מדרוסען, לינקס אטויש מיט צו בענקליך, רעכטס.
אסאפע, אבענקעל בעם פענסטער.

(אויף דער ביהנע צאל, מדרוס.)

צאל: (צו מדרוס.) דו פערלאז דך נאך אויף מיר.
מדרוס: וואססטו אז חיים וועט באלד קומען? (מיט מורא)
צאל: ...
צאל: וואס ציטערסט דו? (מ'קלאפט.) ווער קלאפט עס
דארט?

(אויפטויט חיים.)

צאל: גוט וואס דו ביסט געקומען חיים, מיר וועלען דיר
געבען צו פערדינען אפאָר הונדערטער.
חיים: נו מן הסתם נישט אומזיסט, אז איהר ווילט מיר געבען
אפאָר הונדערטער, האט עס אורזי דו ווערסט אפאָר
שווענדער, נאך מילא וואס וואל איה שוין? וואס ווילט
איהר?

צאל: דער רבין וויל, אז אביגדור'ל, וואל זיך נישט געפינען
אין שטערטעל.

חיים: דאס היסט, מען וואל איהם מאכען איינס, צוויי, דריי
און נאך איהם...

מדרוס: חלילה, חיים וואס רעדסטו?
צאל: אט גלאט אזוי, ער וואל אוועק פאָהרען — דו ביסט
דאך עפעס אנאלטער מסור...
חיים: וואס איה בין א מסור? א גוטען מאַן! וויסט איהר נישט

אז וואס איך טהו איז צולעב דעם רבין? אמת טאקע.
 איך נעם געלד, אבער קען מסור בין איך נישט.
 מורדום: ר' צלאל נבאי, וואס הייסט דאס, חייט'ן רופסטו
 מסור? אז איך הייסט איהם טהומ ער, חיים, איך וויל אז
 אביגדור זאל מווען אוועק פון דעם שטערטעל, דאס מוז
 געשעהן אזוי גיך ווי דו קענסט, און דערפאר וועלען
 מיר דיר געבען 200 רובל און...
 צלאל: שלאג צו, און מיר וועלען געהען צו ביסלעך
 בראנפען.
 חיים: עהט, 200 רובל, פאר פטר'ן אמענש פון דעם שטערטעל,
 לוינט מיר נישט, ס'קאסט מיר אליין טייערער... זעהט
 איהר איך האב צאפקע אנומען עצה, ווי אזוי אביגדור'ל
 זאל מווען אוועק פון דעם שטערטעל אויף 20 יאהר, און
 איך וויל נישט צו ער וועט אין גאנצען דערלעבען צוריק
 צו קומען, נאר וויל איך אז איהר רעדט פון הונדערטער
 זענט איהר דאך נאך קען מורדום נישט.
 מורדום: הכלל, וויפועל דען ווילסטו? לאמיר הערען.
 חיים: אזא געשעפט איז פאר מיר ארויסקע אנצונעהמען פאר
 וועניגער פון מויענד קערבלעך.
 צלאל: וואס הייסט? ביסט משוגע געווארען? דו ביסט דאך
 אגול.
 חיים: ר' צלאל, איך בין נישט געקומען צום רבין מיט א פדיון,
 דער רבן האט געשיקט צו מיר אז איך זאל געהען בי
 איהם אפדיון.
 צלאל: וואס מיינסטו? דער רבן איז גענויטיגט, אז אביגדור'ל
 זאל אוועק? גלאט...
 חיים: גלאט איז גלאט.
 מורדום: זאג מיר נאך חיים מיט וואס זענען מיר זיכער, אז
 ער וועט אוועק?
 חיים: אט אזוי האב איך אייך לעב, — אז איהר האנדעלט

מורדום: — הערטושע, איהר גיט מיר אקוויטעל אויף מוי.
 זענד קערבלעך, אז אויב אביגדור'ל וועט אוועק דארפט
 איהר מיר געבען דאס געלד, און אויב נישט... אט האט
 איהר אפאפער, און שרייבט.
 צלאל: הכלל, הייליגער צדיק שרייבט.
 מורדום: (שרייבט) איך מורדום דער זדיק.
 צלאל: וואס שרייבסטו? צדיק מיט אזאיען מעק אויס שרייב א
 צדיק.
 מורדום: (מעקט אויס) גיב מויענד...
 צלאל: וואס טהוסטו? מויענד מיט פיער דינגלעך?
 מורדום: (מעקט אויס) מויענד קערבלעך.
 צלאל: צו ביסטו משוגע מינע שונאים, קערבלעך שרייבט מען
 אלמד? ס'מאכט דאך קערבלעך.
 חיים: (בעטראכט דאס שרייבען) אוי, וואס פאר אבייטשען, הכלל,
 ר' צלאל, דאסט אייך אויך אונטער, און זינט אסתר,
 מיר האנדלען אצונד מורדום.
 צלאל: איך אויך?
 חיים: זינט אסתר, מיר האנדלען אצונד...
 צלאל: האנדלען זאלסטו שוין מיט'ן מלאך-המות, (שרייבט
 אונטער).
 חיים: אט אזוי! (נעמט דאס קוויטעלע.) אצונד לויף איך צו מיין
 ארבייט.
 מורדום: זעהושע חיים וואס דו האסט צו טהון.
 חיים: זארגט נישט, צווישען מנחה און מעריב, איז אביגדור'ל.
 העט, העט...
 צלאל: בעל עגלה!
 מורדום: הא?
 צלאל: נישט דין-מיין איך, אייך (צו חיים) (נעמט ביי איהם
 ערויס דאס פאפיר) קום איך געה מיט דיר חיים.

חיים: אנוסען טאג, רבן אצונד לויף איך צו מיין ארבייט.
(ביידע קוב)

מודרום: נאט צו דאנק, אפגעפטר'ט, אשטוקעל ארבייט. (קוב)
דבורה: (הינטער די קוליסען) אז אביגדור'ל וועט קומען, רוף
מיה ארמין, אלמין זאלסטו מיט איהם נאך רעדען געזעהל.
טע ווערטער.

(אויפטויט אסתר'ל.)

אסתר: נור געזעהלמטע ווערטער זאל איך רעדען מיט איהם,
אזוי ווילען מינע, בעל הבית'ס, און מיין מאמען פער-
שטעה איך נאך נישט וואס ס'איז מיט איהם געווארען זינט ער
איז ארויס געפאהרען מיט דעם רבין אין די קליינע
שטעטלעך מאכען געלד, און אביגדור'ל האט שוין אין גאנ-
צען אן מיר פארגעסען, איך פערשטעה עס נישט צי האט
ער שוין אנגעדערע פלה, נין נין, דאס קאן נישט זיין.
נאך וואס דען פלאגט ער מיה אזוי, איך קאן דאך דאס
שוין נישט איבערהאלטען, מיין קאפ ווערט דאך צופלאצט,
מיין הארץ ווערט מיר צושפונגען, איך וועל עס נישט אויס-
האלטען, איך וועל עס נישט אויסהאלטען, אז ער וועט קומען,
מוז איך מיט איהם רעדען. וואס ס'זאל זיין. (קוקט ארויס.)

(אויפטויט אביגדור מיט אפארמעט אין האנד.)

אביגדור: די דרשה וועל איך היינט ליענען אין קלויז, עהרליכע
מענשען! אויב עס געפונט זיך צווישען אייך... שמעלט
אייך אלע געבען מיר אבער נור עהרליכע... עהרליכע
מענשען — וואס הייסט עהרליכע מענשען — א מענש
וואס האט נאך אין זיין לעבען קינעם קיין שלעכטס
נישט געטהון... יא, יא, די דרשה אין קלויז מוז
שניידען זייערע הערצער, איך מוז אין זי דערוועקען פער-
שטאנד, געפיהל... איך מוז זי עפענען די אויגען אז זי
זאלען זיך הימלען פאר פרויען — יא, יא — די פרוי נור

זי אלמין איז די שולדיגע פון אונזערע פערדארבענע הער-
צער, און דאך פאר וואס בענג איך אזוי? פאר וואס רייסט
מיר אזוי דאס הארץ? אין בעסטען ווען איך בין שוין
פארטיג ארויסצושפונגען פון מיין צוים און וויל
זיין א ווידער טיגער צוריקען די היה רעה! די וויל-
דע שלאנג! דאן ערוועקט זיך אין מיר עפעס אזא געפיהל
ווי אונזער באלואט און פערטרייבט די ביטערע רציחה, —
און מיר ווערט אזוי גוט — אזוי זיס דאס לעבען אז איך
וואלט געפלויען צו איהר, זי געהאלט, זי געקושט...
זיך געאפערט פאר איהר, פאר אסתר'לען, זי
זאל נאך איין זיס ווארט ריידען צו מיר! זי זאל מיה נאך
בערוהיגען אז זי פיהלט מיט, מיט מינע לידען, די
לידען וואס אפרוי, מיין מוטער האט מיה פערארזאכט...
ס'איז נאך א חלום, אלעס איז א חלום אלעס א חלום,
(ער שרייבט, זי געהט צו צו איהם און ריהרט איהם אן אין
שקעל. ער גיט אשפונגען אויף און שרייט אויס פערצווייגלעך)
האט!!

אסתר'ל: פאר וואס זענט איהר אזוי צעטראגען?

אביגדור: צעטראגען? איך? איך מיין אז עס ווייזט זיך אייך
נאך אזוי אויס — פאר וואס זאל איך זיין צעטראגען? וואס
פעהלט מיר דען? האב איך דען אשלעכטע היים? האב
איך דען נישט קיין לעבענדיגע מוטער? קיין לעבען פערטער
א צדיק? און דאס וואס איך האב קיין מאמען נישט, נ
וואסזשע איז אין דער אמת'ן אמאטע, אנעסק אמאטע.

אסתר'ל: דער מענש מוז דאך שטארבען פריהער אדער שפע-
טער.

אביגדור: פריהער אדער שפעטער, יא דער מענש זאל שטאר-
בען, אבער דאן ווען גאט געהט ביי איהם די נשמה
צו, — אבער אמענש זאל אמענשען... מענשען!

אסתר'ל איהר הערט: מענטשן חיות אין מענטשן נע-
שטאלט, ...

אסתר'ל: אביגדור'ל איהר פערשטעה אייך נישט.

אביגדור'ל: דעםמא בעסער — וועט איהר וועגנער וויסען
ווי פארדארבען צו זיין, וועגנער וויסען ווי אייער מאן
דעם קאפ צו פארדרעהען, אויב איהר וועט אמאל מחזק
נעהמען אמאן — נעהמט אנאר, ער זאל אויף אייך קומן
מבין נישט זיין! נעהמט אבליגדען ער זאל נישט קענען זעהן
וואס איהר טהוט אונזער ויין ריקען, נעהמט אטויבען ער
זאל נישט קענען הערען אייערע ויסע רייד וואס זענען פאל
מיט נישט! נעהמט אמאן מיט די אלע מעלות, נור אזא
מאן זאל איהר נעהמען, דאן, דאן ערלויב איהר אייך
חתונה צו האבען — דאן מענט איהר — דאן דאן
(ער לעגט זיך אויף דער סאטע.)

אסתר: וואס ווילט איהר פון מיר, איהר ווילט מיר דערהרגע-
נען, דער'הרגעט מיר, נור מיט אשארף געצייג,
נישט מיט קיין ווערטער, דען מיט ווערטער האט איהר
אין מיר ערוועקט די הייסעסטע געפיהלען, מיט ווערטער
האט איהר מיר אליין געלערנט ווי אזוי מען דארף ליע-
בען, און ווען איהר ווילט די היינטיגע געפיהלען טויטען
טויטעט זי מיט אשארף געצייג, איהר וועל זא ווי זא נישט
לעבען.

אביגדור: אסתר'ל! אסתר'ל... איהר ליעב אייך.

אסתר'ל: זאגט עס אטויבע, זי זאל נישט הערען אייער ווערטער
וואס זענען פאל מיט פאלשהייט און בעטרוג.

אביגדור'ל: אסתר'ל, איהר זאגט עס?

אסתר'ל: יא, איהר זאגט עס, פרי איהר זאל נישט הערען ווי
איהר ווילט דאס הארץ צו צוריסען (וויינט).

אביגדור'ל: אסתר'ל איהר וויינט? איהר האב אייער הארץ צע-

בראכען? איהר האב אייך ליעב, איהר ליעב אייך מיט מיין
הייסעסטע געפיהלען.

אסתר'ל: איהר ליעבט מיר? הא! (שטארק הא) זאגט עס צו
אבליגדען זי זאל נישט זעהן ווי איהר ברענט פון טיראנישע
ליידענשאפט, איי איהר קען שוין נישט אוועלכע מענער, אט
אוועלכען ווי עס האט צעבראכען מיין הארץ, (רשט אב.)
(ער וועט זיך אוועק ווייטער שרייבען.)

(אויפטריט, דבורה ריהרט איהם אן)

אביגדור: (פערצווייפעלט) א!

דבורה: וועה איז מיר? וואס איז דיר? ביסט חלילה קראנק?
אביגדור: גיין מאמע איהר בין פאלקאם געוונד.

דבורה: אביגדור'ל, וואס איז מיט דיר? פאר וואס בעליידונסט
דו אזוי אסתר'לען, וואס האסטו צו דעם ארמען קינד?

אביגדור: איהר? איהר האב רחמנות אויף איהר.

דבורה: וועה איז מיר וואס רעדסטו? אדאס הייסט ביי דיר
רחמנות? אביגדור'ל דו רעדסט דאך עפעס גאר פון וועג?
טהוט דיר חלילה וועה דער קאפ? איהר וועל שיקען נאך
א דאקטאר?

אביגדור'ל: נאך אדאקטאר? גאט זאל הימען, זאלסט עס נישט
טהון, אדאקטאר ביי א גוטען יודען אין שטוב! וואס?
ווילסט טמא מאכען דאס גאנצע הויז?

דבורה: וועה איז מיר אביגדור'ל, דו ביסט קראנק! צו ראטע-
ווען אקניד? וואס זאל מען טהון?

אביגדור'ל: צו ראטעווען א קינד מעג מען? נו און צו ראטע-
ווען דעם מאן? און דעם מאן פרעג איהר? איז דאס

קינד ליעבער פון א מאן? פליסט דען נישט דעם מאנס

בלוט אין דעם קינדס אדערען הא?

דבורה: פון וועמען רעדסטו?

אביגדור: איהר? איהר רעד פון דעם נייעם מאן.

דבורה: אביגדורל, וואס האסטו צו איהם? וואס האט ער דיר געטון?

אביגדורל: מוטער, מוטער, ווי וואגט איהר נאך צו לינגען? געשטעהט אייער גרויסער זינד, און בעט מחילה! בעט! וועט אייה אפער דו שטראף ליכטער זיין איבערצוגאנגען.

דבורה: איה פארשטעהט דו אביגדורל, וועט איה מיר! וואס מיינטו מיט דו רייד?

אביגדורל: וואס איה מין, אוי איהר וויסט שוין גוט, ווער צווינגט אייה פארשטעלט צו זיין? ווער קען אייה שלעכטס טון דערפאר? קינער גיט! איהר האט געטון וואס איהר האט געוואלט.

דבורה: וועט איה מיר אביגדורל דו רעדסט פון זינגען.

אביגדורל: פונ'ם זינגען? דאס הייסט איהר מאכט מיר משוגע? משוגע זענט איהר געווען דאן ווען איהר האט פער-נומען דו לעהרע פון אייער גיסעס מאנ'ן ר' מורדום דעם צדיק? משוגע זענט איהר געווען דאן ווען איהר האט זיך געלאזט פארשטעלען אין אומפאפ פון שמערץ און נאכהער זינקען. זינקען (ווי פאלט אויף דער סאטע.) מוטער! מוטער! וואס האט איהר געהאט צו מין מאטען? וואס האט איהר געהאט צו זיין לעבען, איהר האט איהם פיינד געהאט! גט מען זיך — גט מען זיך! איהר הערט?

דבורה: אביגדורל קינד מינס! איה שרעק מיר פאר דיר! לאז מיר געהן! לאז מיר אפ. (ווי וויל געהן.)

אביגדורל: דא בלייב! האב נישט קיין מורא! איה בין אמענט! איה וויל נור דעם אמת, דעם אמת וויל איה הערען פון דינע ליפען! רייד דו שוויג נישט, שוויג נישט, ווינטסט? ווינטסט? מין מאמעניו ווינט? נון נון? מיט טרעהרען ווילסטו מיר בערהרען? ווילסטו דו אמת נאכגען אין מינעם הערצען און ערוועקען רחמנות — רעד זאג איה, דען איה וועל דו דער'הרגען! נון נון! איה קען

דו נישט שלאגען! דו ביסט מין מאמע, מין מאמע ביסטו, ווי, לעג צו דין אויער צו מין הארץ הער דו צו, הערסט ווי עס קאכט? וויסטו דו פאר וואס דאס איז? וויסטו? פיהלסטו וואס א קינד דארף פיהלען פאר על-טערן? וועסטו רינג איה דאס? מורדום? הא? טהו איהם אויס!

דבורה: אביגדורל! וועט איה מיר! מ'איז נאך דין מאמענס רינג.

אביגדורל: מין מאמענס רינג? אוי מאמע! פאר וואס האסטו ביי מיר צוגענומען מין מאמען? פאר וואס? פאר וואס? איה געה יעצט אין קלויז, איה מוז, איה מוז דארט דרשיגען, הינט איה איהר אז מין מאמע איז געשטאר-בען, הינט וויל איה דו זאלסט טרויערן — הינט! איין מאג! איין מאג!

דבורה: אביגדורל דו האסט מיר צעבראכען מין הארץ, מין קינד (פאלט צו די פיס.) זי מיר מוחל. זי מיר מוחל.

אביגדורל: שיק ליכט אין קלויז, שיק ליכט, אין טרויער טהו זיך אן, טרויער, ווען איה וויל דיר שוין אמאהל מוחל זיין, און איה גיב אקוק אויף דין פנים זעה איה מין מאמענס טויטעס געזיכט אויף דין געזיכט, איה קאן דיר גיט מוחל זיין (ראש אב.)

דבורה: אה, גאט! פאר וואס שטראפטו דו מיר אזוי שווער? זעהר שווער אויסצוהאלטען דין שטראף, אמת איה האב געווינדעט אבער אזא שווערע שטראף, מין אייגען קינד זאל מיר פערהאטען (בלעבט וויינענדיג אויף דער סאטע.) מורדום: (הינגער דו קוליסען.) דאל דאל דאל... (קומט אריין.)

ני וואס זאגט דין הכשית? ער וועט אוועק פארהרען? דבורה: רעד נישט צו מיר דו רשע מרושע! דו האסט מיר געקוילעט מין קינד, דו האסט מיר דער'הרג'ט מין מוטער הארץ! געה אוועק פון מיינע אויגען! געה אוועק!

טווררום: דאָל דאָל דאָל... אויף גאָר אויף די עלטערע
יאָהרען געוואָרען אַ פֿרומע צנועה... קיין וואָרט
מעהר! די הערסט? איך טווררום רעד צו דיר — געה!
דבורה: וואָ! זי מיר מוחל, זי מיר מוחל! (אָב לינקס)
טווררום: אויף גאָר? נאָך אזא צייט האָט זי זיך אַרום געזעהן?
עך אַ אירענע בלייבט אַ אירענע.

(אויפטריט צלאָל פֿון מיט מיר.)

צלאָל: טווררום אַנאָמגליק! וואָס טהוט מען?
טווררום: וואָס איז צלאָל?

צלאָל: אַגרויסער עולם קלויבט זיך אין קלויז, — אַביגדור'ל
וועט דרשנען און מן הסתם געגען אונז, מיר זענען אויף
צרות — וואָס טהוט מען?

טווררום: וואָס? דער יונגאטש וויל אין דער אַמה'ן מלחמה
האַלטען מיט אונז? אויב אזוי איז רעכט, צלאָל לויף גיך צו
די חברה און טייל געלד מ'זאָל איהם ברעכען אַ ביין, ער
זאָל נישט דרשנ'ן, די הערסט? איך קום אויך באלד אין
קלויז.

צלאָל: מ'דארף דאָך האָבען אַבער געלד, איך האָב נישט אַ
גראַשען.

טווררום: צלאָל גבאי, וואָס הייסט דאָס? איך האָב דאָך דיר
ערשט נישט דאָנג געגעבען 1000 רובל, וואָס הייסט דאָס
צלאָל? די וינדגסט דאָך געגען רבונז של עולם.

צלאָל: צדיק געה מיר אין דר'ערד אַרײַן נישט געלד צו גיין?
טווררום: וואָס רעדסטו צלאָל! די לעסטערסט דאָך מיר... איך
וועל מיר מישב זיין מיט זי.

צלאָל: מיט וועהמען?

טווררום: מיט די מלאכים.

צלאָל: וואָסווען מיר ווילסטו אויך געהמען אויף זיכער?

געלד גיב אהער! אלא נישט ליגענט די אין דר'ערד, די
יאָלד!

(אויפטריט ביינישעל פֿון מיט.)

ביינישעל: חיים שענקער געהט אהער, און אז דער מסור
געהט אהער מן הסתם וויל ער שוין עפעס טהון דען איך
האָב בעמערקט ווי ער האָט אנאָנצען טאָג געהיט דאָס
הויז איך וועל אומקומען זעהן וואָס ער וויל טהון
(בעהאלט זיך.)

(אויפטריט חיים.)

חיים: זעהר גוט, קינער איז נישטאָ, קינער האָט מיר נישט
געזעהן אַרײַן געהן אהער, און די פאפירען וועלען אַביגדור'ל
לען פארשיקען אויף 20 יאָהר, אין דער פאליציי האָב
איך געשריבען אז אַביגדור'ל איז אַ ציצעליסט און דער
פריסטאוו וועט אוראי באלד קומען און וועט די פאפירען
אַט דאָ געפינען, און אז איך וועל מיט מיין קוויטעל קומען
נאָך מיין כשר פערדינסט, בעט איך דיר גאָמעניו אז
אַביגדור'ל זאָל שוין זיין העט, העט.

ביינישעל: (לויט אַמײַער) לויף און צוברעה הענד און פיס.
(נעמט אַרויס די פאפירלעך) קומט אהער פאפירלעך, אַ דאָ
איז פאר אַיך אַבעסער אָרט (בעהאלט אין בויזם.) (אנגרויש)
וואָס איז פאר אַ געשרי? (קוקט) עפעס אזוי פיעל מענשען
געבען קלויז איך מוז זעהן וואָס דאָרטען טהוט זיך (אָב).

(אויפטריט פֿי צי צי צובלוטגסט, גיסעל, יודען.)

גיסעל: געגען אונזער צדיק וועסטו רעדען, די אלטער הונד!
יודען נישט איהם פעטש, דעם אלטען תרח! די אלטער
עובר בטלניק, די!

פיציע: אוראי בין איך עובר בטל! גערענק! מוועט דיר

שמיסען אויף יענע וועלט! מ'וועט אייה בראטען, אז
דער רוח וועט אייה געהען!
אלע: פערשטיינען איהם! (דבורה לינקס.)
דבורה: וואס איז פאר אנערשט? וואס איז ר' פיציע?
פיציע: אוועק פון מיר, ריהר דיק נישט אן אין מיר! דו היי
רעה!

(אויפטריט מודרוס פון מיט.)

מודרוס: געוואלד יודען וואס שווייגט איהר? לויפט הרג'ט
איהם ער איז א משומר! ער לייקענט אן גאט!
ס'איז דאך אהילול השם, יודען קומט מיט, מיר וועלען
איהם פערשטיינען.

אלע: קומט, מיר וועלען איהם פערשטיינען.
דבורה: וועמען ווילט איהר פערשטיינען? וועמען פרייג
איהר? אביגדור'לען מיין קינד? פאר וואס? פאר וואס
פרעג איהר?

מודרוס: יודען שטעהט נישט! געהט אוועק זאג איהר צייה!
(ווי ווילען געהן.)

דבורה: שטעהט! געהט נישט זאג איהר צייה! איהר הערט? איהר
איינער רבינען הייט צייה דא זיין.

מודרוס: יודען! זי איז משוגע געווארען, הערט זי נישט!
געהט איידער איך שיק אויף אייה מיין קללה!

פיציע: הערט איהם נישט! זיין קללה האט די ווערט א באב'ע!
(מ'אגט איהם, ער לויפט) (אלע מיטן ריין.) (ש'ד'ס פון מיט.)

שלוש: געוואלד דבורה, מאמע, ראטעווע דין קינד, מען
וועט איהם דארט דערהרג'ן.

דבורה: וועמען, אביגדור'לען, לאזט מיר ארויס! לאזט מיר
געהן.

מודרוס: לאזט זי נישט ארויס, זי איז משוגע געווארען, זי קען
הרג'ען מענטשן.

דבורה: לאז מיר זאג איהר דיר! אז משוגע וואלסטו ווערען, פערשאל
מען זאל ווערען דער מאג אין וועלכען איהר האבט מיר צו געהערט
צו דינע זיסע רייד, פערשאלטען זאל דער מאג ווערען וועלכען
איהר בין אזוי מ'עף געוונקען און דין ווייב געווארען!
גאטס שטראף זאל אויף דיר קומען! לאז מיר זאג איהר
(מ'לאזט זי נישט) אזוי מ'שלאגט דארט מיין אביגדור'ל ער איז
צובלוטונגט, און איהר זיין מאמע זאל דא זיין, נאך, אהן
צו מיין קינד, צו מיין קינד! (שפרינגט ארויס דורכ'ן טענסטער)
(אלע, מודרוס אב.) זי איז דער'הרג'ט געווארען.

(אויפטריט, מ'אגט אביגדור'ל ען, צו בלוטונגט, מיט אשטעק
קען אין האנד.)

אביגדור: אי שלאגט! שלאגט נאך! הרג'עט מיר וויל איהר
האבט אייה דעם אמת געוואגט! אט איז דער צדיק דער
נשעיר יוד! אט איז אייער הייליגער יוד, וואס האט
מיר געהאלפען שלאגען!

(אויפטריט חנה לע.)

חנה לע: דאס גאנצע הויז איז ארום גערינגעלט מיט סאלדאטען,
דער פריסטאוו געהט אהער (זי קוקט אין טהור.) אזוי וועה
איז מיר ער איז שוין דא, (אב)

(אויפטריט פריסטאוו מיט 2 סאלדאטען.)

פריסטאוו: מ'דארף דא מאכען אנ'אונטערזוכונג! ווער איז דא
אביגדור'ל?

מודרוס: דאס איז ער, דער הכשית.

פריסטאוו: זאגט נאך יונגערמאן, מ'אגט אויף צייה אז איהר
פערשפרייט אין שטאט אזעלכע פאפירלעך, וואס איז פער-
באטען פון דער רעגירונג (ביידע סאלדאטען אב) קורץ גע-
רעדט איהר זענט אנהילוסט.

מודרוס: ער איז נאך מעהר, ער איז אטשויטשאלוסט.

אביגדור: יא, יא, אויב זאגן דעם אמת אויף אשוויגער
אויבער, אטערדער, אויב ווערען צעטרעטען, מיט די
פוס פון אבאנדע אונטערנעקויפטע לומפען — אויב עס
איז ערלויבט נעבען ארון קודש אמענשען צעשפאלטען
דעם מוח און מיט זיין בלוט פערשפריצען דאס פרוכת.
אויב א שטיק-ברודער ערמארדערט זיין שטיק ברודער
און רויבט אוועק זיין פרוי זיין גלוק און צעשטערט א
פאמיליען-לעבען, און דאס אלעס ווערט געטהון און די
נערעכטיגקייט שווינט: דאן בין איך אנהילנסט.

(אויפטויט ביידע סאדראמען.)

פריסטאוו: נו וואס האט איהר געפונען?
סאלדאמען: נאך נישט.
פריסטאוו: וואס קען דאס זיין מ'האט דאך געזאגט. יא, דא
אין שיפלאנד דארף-מען געפונען די פאפירען (וויכט)
ביינישעל: אפשר מיינט דער הער פריסטאוו, א דא פאפירען?
פריסטאוו: פון וואנען האט איהר זי גענומען?
ביינישעל: הערט! וועל איך אייך דערצעהלען, איך האב גע-
זעהן אנאנצען טאג ווי דער חיים שענקער, דער טרעל-
בוק, האט געהיטען דאס הויז ביי ס'וועט קינער נישט
זיין, ווי ער איז אריין אין שטוב, בין איך נאך, און
האב בעמערקט ווי ער האט אריין געלייגט די פאפירען
א דא אין שיפלאנד ווי ער איז ארויס האב איך זי צו-
גענומען צו מיר, אה, די 2 הייליגע אידען חיים טרעלבוך
מיט דעם הייליגען צדיק האבען געוואלט פטור ווערען
אביגדור'לען פון שמעלטער, ווייל ער איז איהם ווי אבן
אין האלד.

מודרום: דו זינדנסט קענען רבנו של עולם.
ביינישעל: הייליגער צדיק איך האב אייך אין דר'ערד.
מודרום: גאספאדין פריסטאוו, דאס יונגעל איז אליגנער.

פריסטאוו: איהר זענט אליין אליגנער.
מודרום: גאספאדין פריסטאוו, איהר זינדנסט קענען רבנו של עולם.
פריסטאוו: מיר איז שוין גענוג בעקאנט איינער באנדע אפע-
ריסטען, ארעטירט זי!
מודרום: גאספאדין פריסטאוו, איהר וועהרט אן עולם הבא.
פריסטאוו: ניץ פיאטשע באבן, געהמט זי, (מסירה חיים מ'מ)
מודרום: דאך דאך דאך, (אלע אב) (אביגדור בלייבט שטעהן
פערטראכט.)

(אויפטויט, מ'הערט דבורה'ן צובלושיגט, אסתר-מיט שלום'ן.)

שלום: אביגדור'ל, זעה דוין מאמע איז דער'הרג'ט דורכ'ן
פענסטער, די יודען האבען זי נאך געוואלט פערשטיינען
אויך, נור מיר האבען זי קיים אפגעראטעוועט, אביגדור'ל
וואס איז מיט דיר? רעד א ווארט, אוי וועה איז, דאכט
זיך ער האט זיין פערשטאנד פערלירען.
דבורה: אביגדור'ל מין קינד, זעה דעם טאטענס רינג, נא
דיר איהם און זי מיר מוחל אביגדור'ל, (ווי שטארבט.
אסתר'ל וויינט.)

אסתר: נא דיר דוין טאטענס רינג.
אביגדור'ל: הא! מין טאטענס רינג. (קושט איהם.) (ווייל אב.)
שלום. אביגדור'ל, זי איז דאך דוין מאמע.
אביגדור'ל. (געהט צוריק.) (ווייל געהן.)
ביידע. געה נישט אוועק זי איז דאך דוין מאמע (וויינען.)
אביגדור'ל. (ווארפט אוועק דעם שטעקען געהט צו צו די מוטער און
ווערט זי, ריסט זי.) מאמע! מאמע! מאמע!

פארהאנג.

פיערטער אקט.

(במ פיציע אין שטוב, א ארעם צומער לינקס אטוש מיט
2 בענקליך רעכטס במ אוואנס סצענע אסאך)
(אויף דער ביהנע שלום-פיציע.)

שלום. פיציע געדענק וואס איך זאג דיר וואס גוט אכטונג
געבען די טעג, טאמער בעווייזט זיך אביגדור'ל וואס
מיר באלד רופען.

פיציע: נו יא, איך וואל איך שיקען רופען, האט מיר קיין
פאר איבעל נישט, וועמען וואל איך איך שיקען, מיין
צינגעלע? זי איז דאך בלינד, אסתר'לען? זי געהט דאך
א רום, ווי אויף דעם עולם התוהו — זיט דער טאטע
איהרער ר' צלאר איז אוועק אויף דער וועלט גאלד מא'
כען... ביינשטען? איז ער ערגעץ פערפאלען געווארען...
אוי אוי אוי, אשענעם הכלית האט ר' צלאר געמאכט
פון זיינע קינדער! ער אלץ שלעפט זיך ערגעץ ארום
מיט א שוסטער'ל, וואס ער האט געמאכט, פאר א צדיק,
און מ'נארט די וועלט! פע! א מ'אוסע וועלט! ר' שלום
פע א פאסקודנע (מרינקט).

שלום. גענוג מרינקען הער אויף.

פיציע: אוי ר' שלום, וואס דען וואל איך טהן אין אוערע
קאטע טעג? ווען מיין צינגעלע אין דא איז
שטוב, נעם איך אפילו קיין טראפען נישט, אמאל עהרער
איך בין געווארען אשמש פון חברה קדישה...
(פאווע) אוי וועה איז מיר! אויף דער עלטער איז ר' פיציע
געווארען אקברות מאן (מרינקט).

שלום. פיציע הער אויף צו מרינקען זאג איך דיר אויב די
האט אביסעל רחמנות אויף דיר וואס נישט מרינקען.

וואס גוט אכטונג געבען וויל דורך די צוויי וואכען וואס
אביגדור'ל איז אנטלאפען פון משוגעים הויז, האט מען
איהם דא נישט געזעהן, נור היינט האב איך געהערט
פון אפוער אז ער געפינט זיך נישט ווייט אין א וועלדעל
מיט א אינגעל, וויל איך אז די וואס שטענדיג זיין
ניכטער טאמער וועסטו איהם זעהן.

פיציע: מיט א יונגעל, זאגט איהר? ר' שלום, אדאי מיט ביי-
נישרען! וויל שוין 2 וואכען אז ביינשטעל איז אוועק —
אוי ר' שלום עם ווערט מיר אויף קאלט, אפראסט געהט
מיר איבער'ן לייב.

שלום: פיציע געדענק, אז היינט איז איהר אז די רביצען איז
געשטארבען, אפשר צו ליעב איהר יאהרצייט וועט
אביגדור'ל קומען? ער איז אפילו משוגע, טאטע מאמע
דערמאנט מען זיך דאך, האב מיר אנוטע נאכט, מרינק
וועניגער (אב).

פיציע: אנוטער יאהר, געהט געוונדמעהייט, אט דאס איז
איור, אוי גאטניו, פאר וואס וואס זאלען ארע יודען נישט זיין
אועלכע? אה, עם געהט מיר אויף איבער א פראסט
איבער'ן לייב! (מרינקט) (צינגעלע הינטער די קוליסען)

צינגעלע: טאטניו, עפען מיר אויף די טהור.

פיציע: אוי וועה, מיין צינגעלע! קום אריין צינגעלע, וואו איז
ערגעץ אסתר'ל?

צינגעלע: מיר זענען געוועסען אויף די רביצע'נס קבר, מיר
האבען זיך אביסעל אויסגעוויינט, איך האב מיר אוי צו-
וויינט, אז איך האב גאר פארגעסען נישט בעמערקט אז
אסתר'ל איז געבען מיר נישטא, ווען נישט מאטקע דער
גרעבער וואל מיר געווען צופיהרען אהער ווארט איך
פערפריערן געווארען.

פיציע: וועה איז מיר! וואו איז זי אהין געקומען? (מרינקט).
בלייב דא צינגעלע, איך געה אויפזוכען אסתר'לען (אב).

צינעלע: איז וועה איז מיר! וועה איז מיר! הינט איז איהר
אז אביגדור'ל איז משוגע געוואהרען, (וויינט).
(וויינט הינטער די קוליסען פיאנע "ברוק")

(אויפטריט, אסתר'ל)

צינעלע: פאר וואס ביזטו אוועק פון מיר?
אסתר: (פערוויינט) דבורה'ניו, ווייט מיר מוחל, איך מוז זאגן
איך האב איהם ליבע, וואס זאל איך טהון איהר וועט
נישט ביז זיין, גיין! דבורה'ניו נעמט מיר ארום.
צינעלע: אסתר'ל שוועסטער'ל! וועה איז מיר, דער קאפ
איז איהר אזוי הייס, איז אסתר'ל רעד צו מיר, דאס בין
איך דאך צינעלע.

אסתר'ל: יאה דא קאנט איהר עס זעהן, דא אויפ'ן הארצען,
אי ווי גוט (קוישט זי) איז ווי זיס, אי צינעלע דו האסט
איהם אויך ליבע, ער האט דוין הארץ אויך צעבראכען
ווי מין הארץ.

צינעלע: אסתר'ל מין טייער אסתר'ל, מין הארץ איז מיר
אויך צעבראכען; הער אויף צו רעדען, נעהמסט מיר
ארויס דין נשמה, (וויינט). (אסתר'ל וויינט) "ברוק".

(אויפטריט חנה'ל ע.)

חנה'לע: ברר... א קעלט א צינעלע! אסתר'ל! א גוטע
בשורה, פויערען האבען דערצעהלט ביז אינאין שטעק
אז זי האבען אויף דעם וועג פארהרענדיג אין שטאט,
בעגעגענט 2 יונגלעך. דאס איז אוודאי ביזנשעל מיט
אביגדור'לען, הערסט אסתר'ל! אביגדור'לע.

אסתר: (פערצווייפעלט) הא...!! (זי ש ארעט).

חנה'לע: אסתר'ל, איז וועה צינעלע, אסתר'ל איז טויט!
אסתר'ל איז טויט.

(פארהאנג טאט. "פערוואנדלונג" מיט דעם טויט ארעט.)

צינעלע: (גראבענדיג) איז פער, פער, אזא יונג קינד איז שוין
טויט, אט דאס איז דאס לעבען! ערשט געלעבט, ערשט
געלאכט, און שוין ליגט מען אין דר'ערד, איז אפראסט!
ס'נעהט מיר אזש איבער איבער'ן לייב! (טוינט) איז
גאטניו דו שפיעלסט זיך מיט דעם מענשעלע, ווי א
קעצעלע מיט א מייזעלע... איז א פראסט! ס'נעהט מיר
אזש איבער איבער'ן לייב (טוינט) וואס-זשע קאן מען
זיך העלפען? אז פיציע שמש איז געווארען א קברות
מאן, מענען זיך שוין אלע בעגראבען! איז א פראסט
נעהט מיר אזש איבער איבער'ן לייב! (וויינט טוינט) ס'איז
נישט דא אין פלעשעלע (ווארעט דאס פלעשעלע) נו ס'ווערט
שוין טאג, און דא איז נישטא מיט וואס דין נשמה צו
דערהאלטען, איך וועל אריין-נעהן אין מיהל אריין
(קרייט ארויס פונעם גרוב, נעהט ארום דין קברים און רעדט).
אהא, דעם רבינ'ס קבר! א וואוילער יוד געוועהן! און אס
דא ליגט דין רבי'צען, ביזט טאקע געוועהן א צדקה
געבערען, אבער נישט קיין עהרליכע... וואס? ווילסט
נישט לידען דעם אמת? האב איך דין אין דר'ערד,
(אב דינקס).

(אויפטריט אביגדור'ל-ביינעלע, מ'וויינט פיאניסמאט).

צדק לפניו.

ביינישעל: אביגדור'ל, דאס איז אייער טאטענס און מאמענס
קברים.

אביגדור'ל: הא?

ביינישעל: אביגדור'ל, ווייט שוין נישט צעמראגען, קוקט אייך צו.
צו אייער מאמעס קבר.

אביגדור: וואס טויג מיר?

ביינישעל: איהר האט דאך מיר געבעטען פיהרען אהער.

אביגדור: נאך וואס?

ביינישעל: איהר האט דאך היינט יאהר-צייט נאך אייער מאמען.

אביגדור: מין מאמען? קום ביינישעל, קום אוועק פון דאנען דא ליגען מענשען.

ביינישעל: אביגדור'ל רעד נישט אזוי פון מענשען.

אביגדור'ל: האסט רעכט, פון חיות דארף מען רעדען. ביינישעל דא ליגעט א מענש, דבורה אמאמע, דו האסט דאך א שוועסטער'ל אסתר? וואו איז זי ערגעץ? אסתר איז דין שוועסטער'ל, יא, האסט איהרע אויגען, איהר ויס שמייכלעך איהר גוט הארץ, ביינישעל, ביינישעל, געה זעה וואס זי מאכט, אוי ווי איה וואלט זי געוואלט זעהן! זעהן זי און צודריקען צו מין קראנקער ברוסט! געה ביינישעל זאג איהר אז איה קום באלד צו איהר, איה וועל נאך א קריש זאגען, געה ברענג מיר א מנין.

ביינישעל: אוי איז ער צוטרעגען, איז ער משוגע... איה קום באלד צוריק אביגדור'ל (אב) (ער מעסט מיט זיין שטעקען דאס קבר, ער לעגט זיך אנדער און וויינט ביים פאטערס קבר, הינטער די קוליסען וויינט מען פארטא "צדק לפניו יהלך" אביגדור הויבט זיך אויף, בעהאלט זיך אונטער א מצבה, אנעולם קומט מיט אמיטה.) צלא ל שלום.

פיציע: (איבעראשט.) אוי מ'געהט שוין, מ'טראגט שוין אסתר'לען! וועה איז מיר! (מ'שטעלט אב די מיטה ביים קבר.) צלא: (וויינט.) אוי מ'האט מיר געקוילערט מין קינד, ר' פיציע איה האב אייך איבער געלאזט א געזונטע מאכטער און האב געטראפען אמיטע, אוי אסתר'ל אסתר'ל.

ביינישעל: (קומט אן טאמעניו, ווער איז דאס געשטארבען? צלא: אוי דין שוועסטער'ל אסתר.

ביינישעל: מין שוועסטער'ל.

אביגדור: (קומט אפויער צו דייסען צערווירט און שרייט פערצווייפעלט.) אוי... אסתר'ל מוידט!

צלא: דאס איז דער גולן וואס האט מיר געקוילערט מין קינד, נעהמט איהם צו פון דאנען.

אביגדור: איה בן דער גולן? איה? דאן ווייסט וועט אז איהר און די גאנצע וועלט טאמעס און מאמעס קענען נישט פיהלען פאר איהר דאס וואס איה פיהל יעצט, קיין טאמע מאמע האבען נישט אזוי געליעבט זייערע קינדער ווי איה אסתר'לען! קיין טאמע מאמע לאזען זיך נישט בעגראבען מיט זייערע קינדער איה אבער לאז מיר בעגראבען מיט איהר! יודען בעגראבט מיר צוואמען מיט מין אסתר'לען! מיט מין אסתר'לען (שפרינגט אריין אין קבר.)

שלום: מין קינד, מין אביגדור'ל אזוי ווי גאט האט דיה צו געשיקט אהער, וויל איה אז די זאלסט ערפילען מין בקשה, בן דער מהרה האט מען אויף איהר הארץ געפונען א צואה אין וועלכען זי בעט, אז אויב דו וועסט זיין איידער מען וועט זי מקבר זיין זאלסטו זי מקדש זיין... זי איז געווען ג'כשר קינד, און האט דיה אזוי געליעבט, אז אפילו גאב'ן מוידט וויל זי זיין דיינע.

אביגדור'ל: נו וואסוועט שטעהט איהר? נו וואסוועט שווייגט איהר? זעהט איהר דען נישט, ווי דאס בלייט ווארפט זיך מיר אין קאפ אריין? פיהלט איהר דען נישט ווי מין הארץ ווערט צושפונגען! ווי ס'רוישט מיר אין מוח? נישטעל.

שלום: נו זאגשע, (אביגדור נעמט אפויער איהר האנד, שלום גיט איהם אריינגעל.)

שלום: הרי.

אביגדור: הרי.

שלום: את.

אביגדור: את.

שלום: מקודשת.

אביגדור: מקורשת.

שלום: לי.

אביגדור: לי.

שלום: במבעת.

אביגדור: במבעת, (ער שפרינגט ארויס פון קבר ריכטט ווי דעם
קאפ פאלט מויט.) (ווען ער פאלט הויבט אן דאס באר
שטארקער צו ווינגען.) ברוך דין האמת.

פארהאנג.

ענדע

